

Lp.	Temat jednostki lekcyjnej	Proponowane kryteria oceny ucznia
1.	Lekcja organizacyjna. Podział źródeł i periodyzacja dziejów	<p>Dopuszczający – wie, co to jest periodyzacja dziejów; wie, co to jest źródło historyczne.</p> <p>Dostateczny – zna rodzaje podziału dziejów; zna rodzaje źródeł historycznych; zna pojęcia: era, epoka, stulecie.</p> <p>Dobry – rozumie pojęcia: periodyzacja, personalistyczny podział dziejów, era, epoka, stulecie i potrafi je stosować; zna poszczególne okresy historyczne i potrafi dokonać ich datowania.</p> <p>Bardzo dobry – wie, na czym polega krytyka zewnętrzna i wewnętrzna źródła historycznego i potrafi przeprowadzić krytykę wewnętrzną.</p> <p>Celujący – potrafi samodzielnie zaproponować periodyzację dziejów i uzasadnić zaproponowane cezury.</p>
2.	Źródła do najdawniejszych dziejów ludzkości	<p>Dopuszczający – wie, że istnieją inne prócz pisanych źródła do najdawniejszych dziejów ludzkości; potrafi wymienić najstarsze cywilizacje i pokazać je na mapie; wyjaśnia pojęcie – źródło historyczne; wskazuje chociaż jedno źródło do poznania dziejów pierwszych cywilizacji.</p> <p>Dostateczny – potrafi wymienić najważniejsze źródła pisane do poznania dziejów pierwszych cywilizacji (<i>Biblia</i>, <i>Epos o Gilgameszu</i>, kamień z Rosetty, <i>Mahabharata</i>, <i>Ramajana</i>) i potrafi je przyporządkować do konkretnego kręgu cywilizacyjnego; zna przykłady niepisanych źródeł do dziejów różnych cywilizacji.</p> <p>Dobry – potrafi wskazać różnorodne źródła do dziejów pierwszych cywilizacji i usystematyzować je (pisane, ikonograficzne, kartograficzne, materialne), przy pomocy nauczyciela potrafi dokonać analizy danego problemu na podstawie źródła pisanego oraz ikonograficznego.</p> <p>Bardzo dobry – zna najważniejsze odkrycia archeologiczne</p>

		<p>pozwalające na odtworzenie dziejów pierwszych cywilizacji; umie wyjaśnić znaczenie Biblii w poznaniu historii Bliskiego Wschodu; potrafi scharakteryzować ogólnie treść najważniejszych źródeł pisanych do poznania dziejów pierwszych cywilizacji (Biblia, <i>Epos o Gilgameszu</i>, kamień z Rosetty, <i>Mahabharata</i>, <i>Ramajana</i>, <i>Wedy</i>).</p> <p>Celujący – wykazuje się wiedzą wykraczającą poza podstawę programową; dzięki aktywnemu uczestnictwu w lekcji umożliwia sprawne wprowadzanie nowych treści; orientuje się, w jakich muzeach można zobaczyć zbiory związane z pradziejami i z najstarszymi cywilizacjami.</p>
3.	Epoki geologiczne. Najdawniejsze dzieje ludzkości	<p>Dopuszczający – zna nazwy epok dziejów Ziemi; zna pojęcie: antropogeneza.</p> <p>Dostateczny – potrafi uporządkować chronologicznie poszczególne ery geologiczne i wskazać ich cechy charakterystyczne.</p> <p>Dobry – potrafi omówić proces antropogenezy (charakteryzować kolejne jej fazy z zachowaniem przyjętej w nauce chronologii).</p> <p>Bardzo dobry – potrafi omówić proces antropogenezy, jednocześnie wskazując zależności rozwoju gatunku ludzkiego od zmian w środowisku naturalnym.</p> <p>Celujący – potrafi przedstawić krytyczną ocenę teorii darwinistycznej na podstawie odpowiednio dobranej literatury przedmiotu.</p>
4.	Rewolucja neolityczna i jej znaczenie w formowaniu pierwszych cywilizacji	<p>Dopuszczający – zna pojęcie: kultura materialna człowieka, zna epoki rozwoju kultury materialnej człowieka i potrafi wymienić ich nazwy, zna pojęcie: Indoeuropejczycy.</p> <p>Dostateczny – zna przebieg rewolucji neolitycznej, proces powstawania pierwszych cywilizacji; potrafi wskazać na mapie miejsca powstania pierwszych cywilizacji.</p> <p>Dobry – rozumie czynniki kształtujące poszczególne epoki kultury materialnej człowieka; rozumie znaczenie rewolucji</p>

		<p>neolitycznej w procesie formowania cywilizacji (osadnictwo, hodowla, uprawa); zna proces rozwarstwiania się Indoeuropejczyków.</p> <p>Bardzo dobry – rozróżnia elementy wspólne i różne dla poszczególnych epok; zna zachowane elementy kultury materialnej pierwszych cywilizacji; potrafi omówić proces zasiedlania kontynentu europejskiego przez pierwsze fale osadnictwa indoeuropejskiego.</p> <p>Celujący – potrafi krytycznie ocenić znaczenie rewolucji neolitycznej, posługując się źródłami historycznymi i literaturą przedmiotu.</p>
5.	Źródła do poznania dziejów najstarszych cywilizacji*	<p>Dopuszczający – potrafi wymienić najstarsze cywilizacje i pokazać je na mapie; wyjaśnia pojęcie: źródło historyczne; wskazuje chociaż jedno źródło do poznania dziejów pierwszych cywilizacji.</p> <p>Dostateczny – potrafi wymienić najważniejsze źródła pisane do poznania dziejów pierwszych cywilizacji (<i>Biblia, Epos o Gilgameszu, kamień z Rosetty, Mahabharata, Ramajana</i>) i potrafi je przyporządkować do konkretnego kręgu cywilizacyjnego, wie, że istnieją również źródła ikonograficzne.</p> <p>Dobry – potrafi wskazać różnorodne źródła do dziejów pierwszych cywilizacji (pisane, ikonograficzne, kartograficzne, materialne); wie, jakie informacje na ich podstawie uzyskali naukowcy; potrafi dokonać analizy danego problemu na podstawie źródła pisanego oraz ikonograficznego; potrafi scharakteryzować ogólnie treść najważniejszych źródeł pisanych do poznania dziejów pierwszych cywilizacji (<i>Biblia, Epos o Gilgameszu, kamień z Rosetty, Mahabharata, Ramajana, Wedy</i>).</p> <p>Bardzo dobry – zna najważniejsze odkrycia archeologiczne pozwalające na odtworzenie dziejów pierwszych cywilizacji; umie wyjaśnić znaczenie Biblii w poznaniu historii Bliskiego</p>

		<p>Wschodu, zna polskie wyprawy archeologiczne i ich dokonania.</p> <p>Celujący – zna najważniejsze zabytki kultury materialnej pierwszych cywilizacji i umie wskazać ich znaczenie w rekonstrukcji przeszłości, potrafi scharakteryzować rozwój i ewolucję pisma.</p>
6.	Organizacja państwa i struktura społeczna pierwszych cywilizacji	<p>Dopuszczający – zna warunki i czynniki powodujące organizację pierwszych cywilizacji Dalekiego i Bliskiego Wschodu.</p> <p>Dostateczny – wyjaśnia zależności rozwoju gospodarczego od położenia geograficznego oraz powstania państw Dalekiego i Bliskiego Wschodu.</p> <p>Dobry – opisuje warunki naturalne powstawania cywilizacji na Dalekim i Bliskim Wschodzie; zna i przedstawia formy władzy oraz ważniejsze dokumenty regulujące prawo.</p> <p>Bardzo dobry – charakteryzuje i dokonuje porównań ustroju pierwszych cywilizacji państw Dalekiego i Bliskiego Wschodu; wskazuje na różne zależności rozwoju gospodarczego; dokonuje selekcji funkcjonowania norm moralnych i społecznych w państwach Dalekiego i Bliskiego Wschodu i ocenia je; odnosi do współczesności.</p> <p>Celujący – dokonuje selekcji informacji odnoszących się do państw Dalekiego i Bliskiego Wschodu; tworzy mapę pojęciową i synchronistyczną; dokonuje ocen komparatywnych powstania, funkcjonowania i pozostałości po państwach dalekiego i Bliskiego Wschodu.</p>
7.	Religie i wierzenia ludów starożytnych	<p>Dopuszczający – zna podłoża wierzeń państw Dalekiego i Bliskiego Wschodu.</p> <p>Dostateczny – potrafi samodzielnie omówić zasady braminizmu, buddyzmu, hinduizmu, taoizmu, konfucjanizmu, judaizmu; rozumie pojęcia: politeizm, monoteizm.</p> <p>Dobry – opisuje i porównuje założenia, zasady i nakazy systemów etycznych i religijnych państw Dalekiego i</p>

		<p>Bliskiego Wschodu.</p> <p>Bardzo dobry – zna źródła do dziejów religii państw Dalekiego i Bliskiego Wschodu, interpretuje je, dokonuje ich krytycznej analizy; ocenia i wyciąga wnioski, wskazując różnice i podobieństwa w religiach państw Dalekiego i Bliskiego Wschodu.</p> <p>Celujący – charakteryzuje i syntetyzuje wiedzę z zakresu założeń religii państw Dalekiego i bliskiego Wschodu, dokonuje ocen komparatywnych, odnosi się do współczesnych religii, reprezentuje poziom wiedzy wyższy niż poziom oceniany na bardzo dobry.</p>
8.	Osiągnięcia cywilizacji Dalekiego i Bliskiego Wschodu	<p>Dopuszczający – wymienia rodzaje pisma starożytnego, osiągnięcia nauki i techniki, najważniejsze zabytki.</p> <p>Dostateczny – zna najstarsze zabytki piśmiennictwa starożytnego, cechy charakterystyczne sztuki pierwszych cywilizacji; rozpoznaje na ilustracji najważniejsze zabytki.</p> <p>Dobry – wskazuje etapy ewolucji pisma; rozpoznaje rodzaje pisma na ilustracji; wskazuje związki między rozwojem nauki starożytnej i techniką; przyporządkowuje budowle prezentowane na ilustracji do kręgu kulturowego.</p> <p>Bardzo dobry – dostrzega korzyści płynące z wykształcenia pisma w kulturach starożytnych; wymienia zabytki piśmiennictwa starożytnego i przyporządkowuje je do kręgu kulturowego; wskazuje funkcje architektury starożytnej; wskazuje przykłady współczesnego wykorzystania zdobyczy starożytnej cywilizacji.</p> <p>Celujący – zna treść dzieł literackich ze starożytności; podaje inne przykłady architektury starożytnej z omawianych kręgów kulturowych; wskazuje przyczyny rozwoju nauki w starożytności i sposoby jej wykorzystania; wykazuje się znajomością literatury na temat kultury i osiągnięć cywilizacyjnych starożytności.</p>
9.	Grecja w dobie kultur	Dopuszczający – potrafi wskazać na mapie Kretę i Mykeny;

	<p>– minojskiej i mykeńskiej</p>	<p>zna pojęcie polis; wymienia najważniejsze greckie polis.</p> <p>Dostateczny – wymienia warunki naturalne na Półwyspie Bałkańskim; zna najważniejsze cechy kultury minojskiej i mykeńskiej; zna rodzaje ustrojów występujących w polis; wskazuje na mapie najważniejsze polis.</p> <p>Dobry – dostrzega zależność między warunkami naturalnymi; a osadnictwem na Półwyspie Bałkańskim; zna chronologię dziejów starożytnej Grecji; dostrzega genezę polis; wymienia różnice występujące między polis.</p> <p>Bardzo dobry – wskazuje różnice między osadnictwem kreteńskim a mykeńskim; omawia wpływ handlu na rozwój cywilizacyjny Krety i Myken; przedstawia etapy zasiedlania terenów greckich przez poszczególne plemiona; wymienia podobieństwa i różnice w sposobie funkcjonowania greckich polis.</p> <p>Celujący – wskazuje okoliczności odkrycia pozostałości kultury minojskiej i mykeńskiej; dostrzega związek między różnymi aspektami życia codziennego a rozwojem cywilizacyjnym; swobodnie posługuje się chronologią dziejów Grecji; potrafi w niej umiejscowić wydarzenia; zna źródła dotyczące najdawniejszych dziejów Grecji; wykazuje się znajomością literatury na temat kultury i osiągnięć cywilizacyjnych starożytności.</p>
10.	<p>Starożytne cywilizacje w polskiej nauce i kulturze*</p>	<p>Dopuszczający – wie, że w badaniach archeologicznych w różnych regionach świata biorą udział polskie ekspedycje; potrafi wskazać dwa kraje, w których Polacy prowadzą badania.</p> <p>Dostateczny – zna pojęcie: egiptologia, sinologia; wymienia kraje, w których badania prowadzą Polacy.</p> <p>Dobry – zna nazwiska najwybitniejszych polskich archeologów; potrafi wskazać najważniejsze polskie ekspedycje i ich dokonania.</p> <p>Bardzo dobry – umie wskazać istnienie dorobku kulturalnego</p>

		<p>starożytnych cywilizacji w polskiej literaturze i filmie; wymienia tytuły polskich publikacji naukowych i popularnonaukowych związanych z pierwszymi cywilizacjami.</p> <p>Celujący – umie wskazać istnienie dorobku kulturalnego starożytnych cywilizacji w polskiej literaturze, malarstwie, rzeźbiarstwie i filmie; potrafi przedstawić dorobek wybranej ekspedycji archeologicznej na podstawie odpowiednio dobranej literatury przedmiotu.</p>
11.	Utrwalenie: Życie ludzi w najdawniejszych czasach	<p>Dopuszczający – wskazuje różne przejawy obyczajowości w kulturze Wschodu; przedstawia praktyczne wykorzystanie zdobyczy nauki i techniki w życiu codziennym.</p> <p>Dostateczny – przedstawia sposoby leczenia chorób; wymienia sposoby mierzenia czasu i urządzenia temu służące; wie jak wyglądała edukacja dzieci i młodzieży.</p> <p>Dobry – zna i rozumie procesy rządzące życiem codziennym ludzi starożytnych; wskazuje jego najważniejsze przejawy; łączy wiedzę na temat funkcjonowania państw starożytnego Wschodu z życiem ich mieszkańców.</p> <p>Bardzo dobry – dostrzega rolę państwa w życiu codziennym mieszkańców najstarszych cywilizacji; rozpoznaje na ilustracjach przedmioty codziennego użytku pochodzące z omawianego okresu.</p> <p>Celujący – wykazuje się znajomością literatury na temat życia codziennego, dostrzega jego różnorodność; potrafi dokonać oceny różnych aspektów życia społecznego.</p>
12.	„Tak Ateńczycy urosli w potęgę” – ewolucja ustroju Aten	<p>Dopuszczający – wskazuje na mapie Ateny; wymienia etapy ewolucji ustroju ateńskiego.</p> <p>Dostateczny – wymienia reformatorów ateńskiego ustroju; wskazuje różnice między poszczególnymi ustrojami Aten; charakteryzuje podział społeczeństwa ateńskiego.</p> <p>Dobry – wskazuje na mapie główne kierunki Wielkiej Kolonizacji; dostrzega związek między kolonią a polis; charakteryzuje dokonania reformatorów ustroju ateńskiego;</p>

		<p>wymienia instytucje władzy w Atenach.</p> <p>Bardzo dobry – dokonuje oceny ustroju ateńskiego; charakteryzuje funkcje poszczególnych instytucji władzy; wskazuje różnice między dzisiejszą demokracją a demokracją ateńską.</p> <p>Celujący – potrafi wskazać konsekwencje rozwoju ustroju demokratycznego w Atenach; wykazuje się znajomością literatury.</p>
13.	Ustrój Sparty	<p>Dopuszczający – wymienia instytucje władzy w Sparcie; zna pojęcie: wychowanie spartańskie.</p> <p>Dostateczny – wskazuje genezę ustroju Sparty; rozumie pojęcie: symmachia; charakteryzuje wychowanie spartańskie; wskazuje Spartę na mapie.</p> <p>Dobry – charakteryzuje kompetencje poszczególnych instytucji władzy w Sparcie; wymienia grupy społeczeństwa spartańskiego.</p> <p>Bardzo dobry – dokonuje oceny ustroju spartańskiego; porównuje go z ustrojem Aten; przedstawia charakterystykę grup społecznych; wskazuje na związek między ustrojem a wychowaniem spartańskim.</p> <p>Celujący – wykazuje się znajomością tekstów źródłowych dotyczących ustroju Sparty; przedstawia konsekwencje rozwoju ustroju spartańskiego dla polis i całej Grecji.</p>
14.	Wojny Greków z Persami	<p>Dopuszczający – zna przyczyny wojen grecko-perskich; przedstawia ich chronologię.</p> <p>Dostateczny – wskazuje na mapie Persję oraz kierunki marszu wojsk perskich; podaje podstawowe informacje na temat Persji; omawia konsekwencje wojen.</p> <p>Dobry – dokonuje charakterystyki działań zbrojnych; wskazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew; zna genezę powstania Związku Morskiego; wymienia dokonania Peryklesa.</p> <p>Bardzo dobry – zna sylwetki głównych dowódców</p>

		<p>wojskowych Grecji; dokonuje oceny reform Peryklesa; wskazuje konsekwencje utworzenia Związku Morskiego; opisuje sytuację Aten i Sparty po wojnach z Persją.</p> <p>Celujący – wskazuje rolę Peryklesa w wykształceniu się ustroju demokratycznego w Atenach; przedstawia rolę Aten i Sparty w walce o hegemonię w Grecji oraz konsekwencje tej rywalizacji.</p>
15.	Aleksander Wielki – podbój świata śródziemnomorskiego	<p>Dopuszczający – podaje podstawowe informacje na temat Aleksandra Wielkiego.</p> <p>Dostateczny – wskazuje na mapie Macedonię oraz główne kierunki marszu wojsk Aleksandra; wymienia reformy Filipa i Aleksandra; zna i rozumie pojęcie: hellenizm.</p> <p>Dobry – omawia rozwój terytorialny Macedonii; charakteryzuje sytuację wewnętrzną Persji; wymienia przyczyny wypraw Aleksandra; przedstawia cechy kultury hellenistycznej.</p> <p>Bardzo dobry – wskazuje przyczyny umożliwiające przejęcie hegemonii przez Macedonię w Grecji; przedstawia organizację terenów podbitych; wskazuje postawy ludności podbitej wobec najeźdźców; wskazuje główne ośrodki władzy po śmierci Aleksandra.</p> <p>Celujący – ocenia rolę Aleksandra Wielkiego w rozwoju kultur Morza Śródziemnego; wskazuje całokształt przyczyn podjęcia wypraw przez Aleksandra; przedstawia konsekwencje jego wypraw.</p>
16.	Dorobek kulturowy starożytnych Greków	<p>Dopuszczający – wymienia głównych przedstawicieli kultury greckiej; zna termin: filozofia.</p> <p>Dostateczny – charakteryzuje religię grecką; wymienia szkoły greckiej filozofii i ich przedstawicieli; wskazuje najważniejsze zabytki z różnych okresów rozwoju sztuki greckiej; rozróżnia porządki greckie.</p> <p>Dobry – przedstawia różne formy kultu religijnego; omawia genezę filozofii greckiej; przedstawia początki teatru oraz zna</p>

		<p>głównych twórców tragedii i komedii; wskazuje na mapie główne ośrodki kultury w Grecji.</p> <p>Bardzo dobry – rozpoznaje na ilustracjach zabytki sztuki greckiej; nakreśla główne założenia filozofii greckiej; omawia rolę religii i sportu w życiu Greków; wymienia najważniejsze dzieła z zakresu nauki greckiej oraz ich twórców.</p> <p>Celujący – dostrzega zależność między kulturą, nauką i religią a innymi dziedzinami życia społeczno-politycznego w starożytnej Grecji; swobodnie operuje nazwami kierunków filozoficznych; posługuje się chronologią greckiej kultury.</p>
17.	Historiografia grecka*	<p>Dopuszczający – zna pojęcie: historiografia; wymienia najważniejszych greckich historiografów – Herodota, Ksenofonta i Tukidydesa; potrafi podać tytuły ich najważniejszych dzieł.</p> <p>Dostateczny – potrafi umieścić w czasie działalność Herodota, Ksenofonta i Tukidydesa; potrafi scharakteryzować treść przynajmniej jednego z ich dzieł.</p> <p>Dobry – zna pojęcie: logografowie; zna w ogólnym zarysie treść <i>Dziejów</i> Herodota, <i>Wojny peloponeskiej</i> Tukidydesa i potrafi ocenić ich wartość dla rekonstrukcji przeszłości.</p> <p>Bardzo dobry – charakteryzuje tło historyczne powstania dzieł Herodota i Tukidydesa; wie, dlaczego Herodotowi nadano przydomek „ojca historii”; przedstawia genezę pamiętnikarstwa; wymienia największych twórców tego gatunku; samodzielnie dokonuje krytycznej analizy tekstu źródłowego.</p> <p>Celujący – samodzielnie dokonuje krytycznej analizy tekstu źródłowego w powiązaniu z źródłem ikonograficznym; wykazuje się znajomością literatury naukowej i popularnonaukowej dotyczącej tematu.</p>
18.	Utrwalenie: Życie codzienne w starożytnej Grecji	<p>Dopuszczający – omawia różne przejawy życia rodzinnego w Grecji; zna sposoby spędzania wolnego czasu; wymienia zajęcia ludności.</p>

		<p>Dostateczny – wie, jaką rolę w starożytnej Grecji odgrywały jednostka i rodzina; wskazuje ich miejsce w społeczeństwie.</p> <p>Dobry – charakteryzuje pozycję kobiety i dziecka w starożytnej Grecji; dostrzega zróżnicowanie tej pozycji w zależności od ustroju polis.</p> <p>Bardzo dobry – dokonuje oceny przejawów życia społecznego w Grecji; dostrzega kontynuację niektórych zwyczajów.</p> <p>Celujący – wykazuje się znajomością literatury na temat życia codziennego; dostrzega jego różnorodność; wyciąga samodzielne wnioski i posługuje się samodzielną argumentacją.</p>
19.	Test: Pierwsze cywilizacje i starożytna Grecja	Według punktacji opracowanej przez nauczyciela.
20.	<i>Ab urbe condita</i> – początki Rzymu	<p>Dopuszczający – wymienia warunki i okoliczności osadnictwa na Półwyspie Apenińskim; zna mity o początkach Rzymu.</p> <p>Dostateczny – porównuje zasady powstania Rzymu z greckimi polis.</p> <p>Dobry – dokonuje analizy źródeł i mitów do dziejów Rzymu; charakteryzuje życie w starożytnym Rzymie; dokonuje analizy porównawczej wiedzy o Rzymie z czasów starożytnych i współczesnych.</p> <p>Bardzo dobry – opisuje skutki osadnictwo Italiców na Półwyspie Apenińskim; podaje źródła do dziejów Rzymu i jego mieszkańców; ocenia zasady budowy nowego państwa Rzym; wskazuje czynniki jednoczące i różnicujące mieszkańców wiecznego miasta Rzym.</p> <p>Celujący – przedstawia w formie mowy opis początków Rzymu; ocenia i porównuje współczesną wiedzę, źródła i mity dotyczące kultury Etrusków, Italiców; dokonuje ocen komparatywnych.</p>
21.	„Dlaczego więc	Dopuszczający – zna i rozumie podłoża ekspansji Rzymu.

	zwyciężają Rzymianie...”– podboje Rzymian	<p>Dostateczny – ocenia najważniejsze wydarzenia z podbojów Rzymu; zna podłoże, przyczyny i przebieg wojen punickich.</p> <p>Dobry – opisuje przebieg ekspansji Rzymu na południową część Półwyspu Apenińskiego i poza Rzym; dokonuje analizy wojen punickich.</p> <p>Bardzo dobry – opisuje skutki wojen prowadzonych przez Rzym; ocenia postawę dowódców rzymskich; zna i wskazuje znaczenie powiedzenia „kości zostały rzucone”; ocenia Hannibala i konsekwencje wojen punickich dla Kartaginy i Rzymu; przedstawia uzbrojenie armii Rzymu i Hannibala.</p> <p>Celujący – dokonuje ocen komparatywnych i charakteryzuje sposoby prowadzenia wojen w starożytnym Rzymie; ocenia postawę Rzymu po zburzeniu Kartaginy.</p>
22.	Republika i Cesarstwo-ewolucja ustroju państwa rzymskiego	<p>Dopuszczający – zna i rozumie strukturę społeczną i urzędów republiki cesarstwa.</p> <p>Dostateczny – porównuje obowiązki, jakie mieli urzędnicy w republice i cesarstwie; zna i rozumie zasady powstawania prowincji; zna i przedstawia cechy pryncypatu i dominatu.</p> <p>Dobry – opisuje urzędy republiki, cesarstwa; dokonuje analizy porównawczej pryncypatu i dominatu; przedstawia Gajusza Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta; charakteryzuje przemiany ustrojowe w Rzymie.</p> <p>Bardzo dobry – opisuje i ocenia zmiany w zakresie roli urzędów w republice i cesarstwie; dokonuje krytycznej analizy zakresów obowiązków obywateli Rzymu i prowincji; wskazuje na różnice i podobieństwa pryncypatu i dominatu, dokonuje ocen komparatywnych; analizuje źródła prawa rzymskiego.</p> <p>Celujący – dokonuje ocen życia w Grecji i Rzymie; charakteryzuje przemiany ustrojowe; ocenia znaczenie prawa rzymskiego dla współczesnego człowieka.</p>
23.	Dorobek cywilizacyjny Rzymian	<p>Dopuszczający – potrafi wymienić najważniejsze osiągnięcia starożytnego Rzymu.</p> <p>Dostateczny – wymienia twórców literatury rzymskiej i ich</p>

		<p>dzieła; zna i rozumie systemy prawa i filozoficzne Rzymu; podaje cechy architektury i sztuki rzymskiej oraz przykłady ich występowania.</p> <p>Dobry – przedstawia zasady prawa rzymskiego; analizuje i przedstawia twórców kultury Rzymu; zna i rozumie pojęcia dorobek cywilizacyjny; wymienia i opisuje osiągnięcia Rzymu, prowincji.</p> <p>Bardzo dobry – wyciąga samodzielnie wnioski dotyczące osiągnięć starożytnego Rzymu; dokonuje prezentacji i analizuje źródła do dorobku cywilizacyjnego Rzymu; rozumie i ocenia źródła dorobku Rzymu; dostrzega ciągłość osiągnięć mieszkańców starożytnego Rzymu dla współczesności; wskazuje na najważniejsze elementy powiązań Rzymu z kulturą grecką i prowincji Rzymu.</p> <p>Celujący – dostrzega zależności między kulturą a nauką i innymi dziedzinami życia w Rzymie i prowincjach; dokonuje ocen komparatywnych; syntetyzuje wiedzę i potrafi zsynchronizować wiadomości z różnych dziedzin życia, czyli kultury, architektury, sztuki, prawa i sportu.</p>
24.	Historiografia rzymska*	<p>Dopuszczający – zna pojęcie: historiografia; wymienia najważniejszych rzymskich historiografów – Tytusa Liwiusza, Tacyty, Swetoniusza, Plutarcha; potrafi podać tytuły ich najważniejszych dzieł.</p> <p>Dostateczny – potrafi umieścić w czasie działalność Tytusa Liwiusza, Tacyty, Swetoniusza, Plutarcha, Gajusza Juliusza Cezara; potrafi scharakteryzować treść przynajmniej jednego z ich dzieł.</p> <p>Dobry – zna pojęcie: biografistyka, styl liwiański; zna najważniejsze dzieła pamiętnikarskie, potrafi wskazać ich autorów; potrafi ocenić wartość pamiętników do rekonstrukcji przeszłości.</p> <p>Bardzo dobry – charakteryzuje tło historyczne powstania dzieł Juliusza Cezara, Tacyty; przedstawia genezę biografistyki</p>

		<p>rzymskiej, wymienia największych twórców tego gatunku i ocenia znaczenie ich prac dla poznania dziejów Rzymu; samodzielnie dokonuje krytycznej analizy tekstu źródłowego.</p> <p>Celujący – samodzielnie dokonuje krytycznej analizy tekstu źródłowego w powiązaniu z źródłem ikonograficznym; wykazuje się znajomością literatury naukowej i popularnonaukowej dotyczącej tematu.</p>
25.	<p>Chrześcijaństwo – narodziny i rozprzestrzenianie się nowej religii</p>	<p>Dopuszczający – zna systemy religijne Rzymu i działalność Jezusa Chrystusa.</p> <p>Dostateczny – porównuje systemy religijne starożytnego Rzymu; rozróżnia judaizm i chrześcijaństwo; zna pojęcia i operuje nimi: synkretyzm, edykt, biskup, synod, sobór, dogmat, herezja, monastycyzm.</p> <p>Dobry – podaje założenia judaizmu i chrześcijaństwa; rozróżnia Stary i Nowy Testament; zna i opisuje przebieg pierwszych chrystianizacji.</p> <p>Bardzo dobry – wskazuje na rolę Jezusa Chrystusa, apostołów, pojawienia się pierwszych gmin chrześcijańskich; stosuje poznane pojęcia i opisuje kształtowanie się nowego systemu religijnego.</p> <p>Celujący – dokonuje ocen komparatywnych; analizuje Stary i Nowy Testament jako źródło historyczne.</p>
26.	<p>Ziemie polskie w starożytności, kontakty z Rzymem</p>	<p>Dopuszczający – zna kontakty ziem polskich z Rzymem, zna i opisuje kulturę łużycką.</p> <p>Dostateczny – porównuje rozwój ziem polskich w starożytności z Rzymem; opisuje trakty handlowe w starożytności.</p> <p>Dobry – podaje elementy kultury neolitycznej, łużyckiej i porównuje je z kulturą Scytów, Celtów i Rzymu.</p> <p>Bardzo dobry – opisuje rozwój kultury neolitycznej na ziemiach polskich, także łużyckiej i wskazuje na kontakty z Rzymem; ocenia rozwój kultury na ziemiach polskich w stosunku do Rzymu; charakteryzuje ziemie polskie w</p>

		<p>starożytności; zna i analizuje rolę zbytków archeologicznych w poznaniu przeszłości ziem polskich.</p> <p>Celujący – dokonuje ocen komparatywnych; charakteryzuje rolę kontaktów ziem polskich z Rzymem.</p>
27.	Utrwalenie: Życie codzienne w starożytnym Rzymie	<p>Dopuszczający – omawia różne przejawy życia rodzinnego w Rzymie; zna sposoby spędzania wolnego czasu; wymienia zajęcia ludności.</p> <p>Dostateczny – wie, jaką rolę w starożytnym Rzymie odgrywała jednostka i rodzina; wskazuje ich miejsce w społeczeństwie.</p> <p>Dobry – charakteryzuje pozycję kobiety i dziecka w starożytnym Rzymie; dostrzega zróżnicowanie tej pozycji w zależności od ustroju rzymskiego.</p> <p>Bardzo dobry – dokonuje oceny przejawów życia społecznego w Rzymie; dostrzega kontynuację niektórych zwyczajów w dniu dzisiejszym.</p> <p>Celujący – wykazuje się znajomością literatury na temat życia codziennego, dostrzega jego różnorodność; wyciąga samodzielne wnioski i posługuje się samodzielną argumentacją.</p>
28.	Kolokwium: Starożytny Rzym	Według przyjętej przez nauczyciela punktacji.
29.	Test: Starożytny Rzym	Według przyjętej przez nauczyciela punktacji.
30.	Starożytne dziedzictwo kultury europejskiej – Sesja plakatowa	<p>Dopuszczający – grupa przedstawiła podstawowe informacje zaczerpnięte z jednego źródła, praca nieestetyczna, nieprzemyślana.</p> <p>Dostateczny – grupa korzystała z różnych źródeł, jednak skoncentrowanych wyłącznie na wydarzeniach politycznych, plakat zawiera drobne błędy rzeczowe.</p> <p>Dobry – grupa przedstawiła przynajmniej dwa różne aspekty starożytnego dziedzictwa (np. kulturowe, polityczne), plakat nie zawiera błędów rzeczowych.</p>

		<p>Bardzo dobry – praca estetyczna, przemyślana, samodzielna, plakat zawiera różne aspekty starożytnego dziedzictwa, ukazana jest geneza prezentowanych zagadnień.</p> <p>Celujący – plakat uporządkowany, przedstawiający różnorodne aspekty dziedzictwa starożytności poszerzone o historię regionu.</p>
31.	Źródła do poznania dziejów wczesnego średniowiecza*	<p>Dopuszczający – potrafi umiejscowić w czasie określenie: wczesne średniowiecze; zna pojęcia: kronika, rocznik; zna przykład przynajmniej jednego źródła pisanego dotyczącego wczesnego średniowiecza.</p> <p>Dostateczny – rozumie różnicę między kroniką i rocznikiem; zna także inne formy wczesnośredniowiecznych źródeł historycznych (żywoty, listy, kapitularze); potrafi wymienić pojedyncze przykłady źródeł wczesnośredniowiecznych do dziejów konkretnych regionów, państw.</p> <p>Dobry – potrafi ocenić wartość źródeł pisanych dla rekonstrukcji przeszłości i wskazać, jakie idee polityczne upowszechniali kronikarze w swoich dziełach; dokonuje analizy porównawczej dwóch fragmentów źródeł dotyczących tego samego zdarzenia; zna pojęcia: skryptorium, psalterz, ewangeliarz, bestiariusz, kodeks; zna wkład Prokopiusza z Cezarei, Einharda i Ibn Ishaka w twórczość historiograficzną.</p> <p>Bardzo dobry – charakteryzuje tło historyczne powstania dzieł Prokopiusza z Cezarei, Einharda, Konstantyna Porfirogenety i Ibn Ishaka; potrafi wykazać wartość innych źródeł pisanych do odtworzenia dziejów wczesnego średniowiecza (np. <i>Lex Salica</i>, <i>Historia Franków</i> Grzegorza z Tours); samodzielnie dokonuje krytycznej analizy tekstu źródłowego i źródła ikonograficznego; wie, na czym polega krytyka wewnętrzna i zewnętrzna źródeł.</p> <p>Celujący – samodzielnie dokonuje krytycznej analizy tekstu źródłowego w powiązaniu z analizą innych rodzajów źródeł (źródłami ikonograficznymi, kartograficznymi,</p>

		numizmatycznymi itp.); wykazuje się znajomością literatury naukowej i popularnonaukowej dotyczącej tematu.
32.	Ostatnie stulecie Imperium Rzymskiego	<p>Dopuszczający – zna przyczyny kryzysu gospodarczego w Imperium Rzymskim (IV–V w.); zna nazwy plemion, które najechały na zachodnie obszary Imperium w IV–V w.</p> <p>Dostateczny – zna nazwy królestw powstałych na gruzach Imperium Zachodniorzymskiego; charakteryzuje przejawy kryzysu gospodarczego i społecznego w Imperium; wskazuje na mapie kierunki najazdów barbarzyńskich na Imperium w IV–V w.</p> <p>Dobry – omawia proces formowania się królestw barbarzyńskich na gruzach Imperium; charakteryzuje proces przemian społecznych i gospodarczych (początki feudalizmu) w Rzymie w IV–V w.; dostrzega rosnącą rolę Konstantynopola (VI–IX w.) i wyjaśnia przyczyny tego procesu.</p> <p>Bardzo dobry – dostrzega różnice w poziomie rozwoju cywilizacyjnego pomiędzy wschodnią a zachodnią częścią kontynentu w okresie od V do IX w.; dostrzega różnorodność przyczyn upadku Imperium Rzymskiego; omawia i rozumie znaczenie religii chrześcijańskiej oraz Kościoła w procesie kształtowania jedności europejskiej we wczesnym średniowieczu (odbudowa instytucji cesarstwa na Zachodzie).</p> <p>Celujący – zna i rozumie pojęcia oraz charakteryzuje postacie (według tabelek w programie nauczania); samodzielnie analizuje fakty historyczne związane z tematem zajęć na podstawie tekstów źródłowych; selekcjonuje i syntetyzuje zdobytą wiedzę; wyraża własne opinie na temat upadku Imperium Rzymskiego oraz długofalowych konsekwencji tego procesu – dokonuje własnej jego oceny.</p>
33.	Europa w średniowieczu – warunki naturalne, zaludnienie	<p>Dopuszczający – zna podstawowe uwarunkowania naturalne Europy średniowiecznej; potrafi określić główne czynniki geograficzne wpływające na życie w średniowiecznej Europie.</p> <p>Dostateczny – zna podstawowe uwarunkowania kształtujące</p>

		<p>wskaźniki demograficzne średniowiecznej Europy i potrafi wykazać ich wpływ na demografię.</p> <p>Dobry – zna szacunkowe dane na temat zaludnienia Europy w poszczególnych okresach średniowiecza; potrafi analizować dane statystyczne w postaci pisanej i graficznej; wykazuje relacje między czynnikami geograficznymi, ekonomicznymi i demograficznymi na przykładzie średniowiecza.</p> <p>Bardzo dobry – porównuje warunki naturalne i wskaźniki demograficzne różnych regionów Europy w średniowieczu; rozumie dynamiczny charakter procesów demograficznych; wskazuje na inne niż naturalne czynniki kształtujące procesy demograficzne.</p> <p>Celujący – wyraża własne opinie na temat kształtowania się warunków naturalnych i procesów demograficznych średniowiecznej Europy, potrafi interpretować informacje zaczerpnięte z opracowań statystycznych w powiązaniu ze źródłami kartograficznymi i opisowymi.</p>
34.	Na gruzach Imperium – Europa od V do IX w.	<p>Dopuszczający – zna przyczyny kryzysu gospodarczego w Imperium Rzymskim (IV–V w.); zna nazwy najeźdźców na zachodnie obszary Imperium w IV–V w.; zna nazwy królestw powstałych na gruzach Imperium Zachodniorzymskiego.</p> <p>Dostateczny – charakteryzuje przejawy kryzysu gospodarczego i społecznego w Imperium; wskazuje na mapie kierunki najazdów barbarzyńskich na Imperium w IV–V w.; omawia proces formowania się królestw barbarzyńskich na gruzach Imperium.</p> <p>Dobry – charakteryzuje proces przemian społecznych i gospodarczych (początki feudalizmu) w Rzymie w IV–V w.; dostrzega rosnącą rolę Konstantynopola (VI–IX w.) i wyjaśnia przyczyny tego procesu; dostrzega różnice w poziomie rozwoju cywilizacyjnego pomiędzy wschodnią a zachodnią częścią kontynentu w okresie od V do IX w.</p> <p>Bardzo dobry – dostrzega różnorodność przyczyn upadku</p>

		<p>Imperium Rzymskiego; omawia i rozumie znaczenie religii chrześcijańskiej oraz Kościoła w procesie kształtowania jedności europejskiej we wczesnym średniowieczu (odbudowa instytucji cesarstwa na Zachodzie); zna i rozumie pojęcia oraz charakteryzuje postacie (według tabel w programie nauczania).</p> <p>Celujący – wyraża własne opinie na temat upadku Imperium Rzymskiego oraz długofalowych konsekwencji tego procesu – dokonuje jego własnej oceny.</p>
35.	Arabowie we wczesnym średniowieczu	<p>Dopuszczający – zna podstawowe informacje o Arabach i ich ekspansji w VII–X w.; zna podstawowe informacje o Mahomecie i jego nauce.</p> <p>Dostateczny – omawia działalność Mahometa; wymienia kierunki ekspansji arabskiej we wczesnym średniowieczu; potrafi wymienić najważniejsze osiągnięcia kultury arabskiej.</p> <p>Dobry – potrafi wyjaśnić pojęcia: islam, Koran, sunna, szyici, sunnici, kalif/kalifat, emir/emirat; wskazuje na mapie obszary, które znalazły się w obrębie imperium arabskiego w VIII–X w.; charakteryzuje kulturę Arabów we wczesnym średniowieczu.</p> <p>Bardzo dobry – charakteryzuje zasady islamu; omawia przyczyny rozłamu w islamie (szyici i sunnici); charakteryzuje kulturę arabską we wczesnym średniowieczu, wskazując jej osiągnięcia w poszczególnych dziedzinach.</p> <p>Celujący – dokonuje samodzielnej i krytycznej oceny kultury arabskiej, porównując ją z wczesnośredniowieczną kulturą bizantyńską i zachodnioeuropejską.</p>
36.	Państwo Franków	<p>Dopuszczający – umieszcza w czasie i przestrzeni królestwo Franków; zna nazwy dynastii panujących w państwie frankijskim; wymienia nazwy obszarów, które weszły w skład monarchii karolińskiej; zna datę koronacji cesarskiej Karola Wielkiego i traktatu w Verdun oraz jego główne postanowienia.</p> <p>Dostateczny – zna znaczenie chrztu Chlodwiga; zna główne</p>

		<p>zasady prawa Franków (<i>Lex salica</i>); zna definicję monarchii patrymonialnej i jej struktury; dostrzega znaczenie epoki karolińskiej w dziejach wczesnośredniowiecznej Europy Zachodniej.</p> <p>Dobry – prezentuje proces historyczny Franków; wyjaśnia rolę Franków (dynastie Merowingów i Karolingów) w kształtowaniu monarchii wczesnośredniowiecznych; wyjaśnia znaczenie prawa Franków dla kształtu i charakteru prawodawstwa wczesnośredniowiecznego; omawia „renesans karoliński” i rozumie jego znaczenie w procesie kształtowania kultury zachodnioeuropejskiej; posługuje się mapą w omawianiu rozwoju terytorialnego państwa Franków; zna źródła historyczne odnoszące się do dziejów Franków.</p> <p>Bardzo dobry – charakteryzuje struktury monarchii patrymonialnej; omawia i charakteryzuje stosunki Franków z cesarstwem rzymskim od II do V w. oraz postanowienia prawa frankijskiego w sprawach społecznych, gospodarczych i politycznych; wymienia urzędników w monarchii karolińskiej i charakteryzuje zakres ich kompetencji; rozumie i wyjaśnia znaczenie bitwy pod Poitiers dla dynastii karolińskiej oraz zachodniej części Europy; charakteryzuje znaczenie „renesansu karolińskiego”, posługując się źródłami historycznymi.</p> <p>Celujący – dokonuje samodzielnej, krytycznej oceny okresu hegemonii frankijskiej na Zachodzie oraz oceny „renesansu karolińskiego” na podstawie samodzielnie dobranych fragmentów źródeł historycznych; w cesarskiej koronacji Karola Wielkiego dostrzega konflikt papocezaryzmu i cesaropapizmu i wyjaśnia, w czym ów konflikt się wyraził; zna i rozumie pojęcia (wg tabeli w programie) oraz charakteryzuje główne postacie epoki (wg tabeli); potrafi uzasadnić przydomek Karola Wielkiego, dokonując krytycznej oceny monarchy na podstawie samodzielnie wybranej lektury.</p>
--	--	--

37.	Feudalizm	<p>Dopuszczający – zna definicję pojęcia: feudalizm; wymienia poszczególne warstwy społeczeństwa feudalnego; odnosi pojęcie: feudalizm do ustroju społeczno-gospodarczego i politycznego wczesnośredniowiecznej Europy.</p> <p>Dostateczny – potrafi omówić strukturę społeczeństwa feudalnego; zna pojęcia: wasal, senior, inwestytura, immunitet, parowie, <i>patrocinium</i> komendacja, lenno, alodium.</p> <p>Dobry – omawia genezę feudalizmu; wyjaśnia zasadę „wasal mojego wasala nie jest moim wasalem” i potrafi wskazać odmienności „feudalizmu angielskiego”; omawia stosunki pomiędzy seniorem i wasalem.</p> <p>Bardzo dobry – charakteryzuje przebieg inwestytury i wyjaśnia, na czym polegało <i>homagium</i>; wyjaśnia przyczyny komendacji w czasach Karola Wielkiego i interpretuje postanowienia kapitularzy frankijskiego monarchy.</p> <p>Celujący – omawia rozwój systemu feudalnego, charakteryzując uwarunkowania polityczne, społeczne i kulturowe tego procesu na podstawie wybranej literatury uzupełniającej (pod rozdziałem podręcznika); dokonuje samodzielnej oceny feudalizmu.</p>
38.	Słowianie w Europie. Powstanie ich pierwszych państw	<p>Dopuszczający – wymienia nazwy plemion słowiańskich osiadłych w Europie pomiędzy V a IX w.; zna nazwy grup, na które podzieliły się plemiona słowiańskie podczas zasiedlania Europy; zna nazwy państw słowiańskich, powstałych pomiędzy VII a X w.</p> <p>Dostateczny – omawia przebieg procesu osadnictwa słowiańskiego w Europie; poszczególne plemiona słowiańskie potrafi przyporządkować do odpowiedniej grupy (zachodnia, wschodnia, południowa); w kolejności chronologicznej wymienia państwa słowiańskie powstałe we wczesnym średniowieczu.</p> <p>Dobry – posługując się mapą, przedstawia kierunki wędrówek słowiańskich w V–IX w.; charakteryzuje ustrój społeczny</p>

		<p>Słowian i ich wierzenia.</p> <p>Bardzo dobry – omawia proces osadnictwa słowiańskiego i formowania się państw słowiańskich na podstawie analizy źródeł historycznych; przytacza fragmenty najstarszych kronik polskich, ruskich i czeskich dotyczące omawianego procesu.</p> <p>Celujący – charakteryzuje okoliczności polityczne, społeczne i kulturowe kształtowania się państw słowiańskich, krytycznie odnosząc się do zagadnienia udziału obcych (niesłowiańskich) plemion w formowaniu państw słowiańskich; wykazuje wiedzę opartą na lekturze wybranej literatury przedmiotu.</p>
39.	Utrwalenie: Życie codzienne we wczesnym średniowieczu	<p>Dopuszczający – omawia różne przejawy życia rodzinnego we wczesnym średniowieczu; zna sposoby spędzania wolnego czasu; wymienia zajęcia ludności.</p> <p>Dostateczny – wie, jaką rolę we wczesnym średniowieczu odgrywała jednostka i rodzina; wskazuje ich miejsce w społeczeństwie.</p> <p>Dobry – charakteryzuje pozycję kobiety i dziecka we wczesnym średniowieczu; dostrzega zróżnicowanie tej pozycji w zależności od wydarzeń społeczno-historycznych.</p> <p>Bardzo dobry – dokonuje oceny przejawów życia społecznego we wczesnym średniowieczu; dostrzega kontynuację niektórych zwyczajów.</p> <p>Celujący – wykazuje się znajomością literatury na temat życia codziennego, dostrzega jego różnorodność; wyciąga samodzielne wnioski i posługuje się samodzielną argumentacją.</p>
40.	Test: Europa we wczesnym średniowieczu	Według przyjętej przez nauczyciela punktacji.
41.	Dziejopisarstwo historyczne w okresie rozkwitu średniowiecza*	<p>Dopuszczający – zna pojęcie: kronika; wymienia najważniejszych polskich kronikarzy średniowiecza: Galla Anonima, Wincentego Kadłubka, Jana Długosza.</p> <p>Dostateczny – potrafi umieścić w czasie działalność Galla</p>

		<p>Anonima, Wincentego Kadłubka, Jana Długosza; potrafi scharakteryzować treść przynajmniej jednego z ich dzieł; zna pojęcie: rocznik.</p> <p>Dobry – potrafi ocenić wartość kronik w rekonstrukcji przeszłości i wskazać, jakie idee polityczne upowszechniali kronikarze w swoich dziełach; dokonuje analizy porównawczej dwóch fragmentów źródeł dotyczących tego samego zdarzenia; zna pojęcia: skrytorium, psalterz, ewangeliarz, bestiariusz, kodeks.</p> <p>Bardzo dobry – charakteryzuje tło historyczne powstania dzieł Galla Anonima, Wincentego Kadłubka, Jana Długosza; wie, dlaczego dzieło Długosza jest wyjątkowym źródłem w dziejach średniowiecznej historiografii; zna biografie najważniejszych polskich kronikarzy; zna inne zabytki polskiej literatury okresu średniowiecza (np. Księgę Henrykowską, Kazania świętokrzyskie, Kodeks Baltazara Behema, Psalterz floriański).</p> <p>Celujący – samodzielnie dokonuje krytycznej analizy tekstu źródłowego w powiązaniu z źródłem ikonograficznym i kartograficznym; wykazuje się znajomością literatury naukowej i popularnonaukowej dotyczącej tematu.</p>
42.	Święte Cesarstwo Rzymskie – powstanie i rozwój	<p>Dopuszczający – wie, na jakim obszarze i kiedy (wiek) restytuowano Święte Cesarstwo Rzymskie pod władaniem Franków; zna postać Karola Wielkiego i wiąże go z restytucją cesarstwa.</p> <p>Dostateczny – zna okoliczności restytucji cesarstwa; zna główne postaci i dynastie związane z omawianym tematem (Karolingowie, Ludolfingowie, Karol Wielki, Otton I, Otton II, Otton III); zna pojęcia: uniwersalizm, majordom, hrabstwo.</p> <p>Dobry – zna najważniejsze osiągnięcia cesarstwa Karola Wielkiego oraz cesarstwa pod panowaniem władców niemieckich; zna przyczyny rozpadu imperium karolińskiego i jego skutki; potrafi wyjaśnić relacje między władzą świecką a</p>

		<p>Kościółem; zna pojęcia: <i>marchia</i>, <i>missi dominici</i>, cesaropapizm, papocezaryzm.</p> <p>Bardzo dobry – wyjaśnia znaczenie polityczne i kulturowe restytucji cesarstwa; rozumie znaczenie idei uniwersalistycznej cesarstwa karolińskiego i ottońskiego i potrafi wskazać nawiązania do nich w czasach późniejszych.</p> <p>Celujący – dokonuje samodzielnej oceny roli, jaką odegrały w dziejach Europy cesarstwa Karola Wielkiego i Ottonów; porównuje znaczenie obu władztw; zna literaturę popularnonaukową dotyczącą zagadnienia.</p>
43.	Święte Cesarstwo Rzymskie. Spór o inwestyturę.	<p>Dopuszczający – zna okoliczności powstania cesarstwa niemieckiego; zna przyczyny konfliktu cesarsko-papieskiego w XI w. (walka o <i>Dominium Mundi</i>); zna zasady funkcjonowania władzy świeckiej i duchownej na Zachodzie w średniowieczu; wymienia główne postanowienia reformy kluniackiej i <i>Dictatus Papae</i> Grzegorza VII.</p> <p>Dostateczny – wymienia główne postaci związane z omawianym tematem (Henryk IV, Fryderyk I Barbarossa, Fryderyk II, Grzegorz VII, Innocenty III); zna przyczyny sporu o inwestyturę; charakteryzuje reformy kluniackie i ideę uniwersalistyczną; wyjaśnia przyczyny schizmy wschodniej; zna daty i postanowienia konkordatów w Westminsterze i Wormacji; omawia walkę gibelinów i gwelfów.</p> <p>Dobry – zna rezultat zmagania o <i>Dominium Mundi</i>; wyjaśnia cele, jakie przyświecały dążeniom cesarzy do osiągnięcia prymatu nad papieżami; na podstawie tekstu <i>Dictatus Papae</i> potrafi wskazać argumenty papieży mające uzasadnić ich wyższość nad cesarzami.</p> <p>Bardzo dobry – wyjaśnia okoliczności polityczne i społeczno-gospodarcze upadku idei uniwersalistycznej i kryzysu papieżstwa w XIII w.; na podstawie tekstów źródłowych (list Karola Wielkiego do Leona III z 769 r., list Alkuina do Karola Wielkiego z 799 r., <i>Dictatus Papae</i>) charakteryzuje omawiane</p>

		<p>podczas lekcji problemy; wskazuje różnice doktrynalne i organizacyjno-administracyjne pomiędzy chrześcijańskim Kościołem zachodnim i wschodnim.</p> <p>Celujący – posługuje się pojęciami odnoszącymi się do tematu (według tabelki w programie nauczania) i potrafi scharakteryzować postaci osób zaangażowanych w spór papiesko-cesarski; w sposób twórczy rozwiązuje stawiane podczas lekcji problemy, posługując się tekstami źródłowymi oraz przytaczanymi fragmentami zaproponowanych w rozdziale lektur uzupełniających; potrafi zająć własne stanowisko wobec omawianego problemu zarówno z perspektywy interesów Kościoła, jak i cesarstwa.</p>
44.	Kościół w XIII–XIV w.	<p>Dopuszczający – zna pojęcie: herezja i wymienia herezje w Kościele chrześcijańskim w średniowieczu; wymienia główne postaci związane z tzw. ruchami heretyckimi i reformatorskimi w XIII i XIV w.; wskazuje kraje, w których rozwinęły się ruchy heretyckie i reformatorskie.</p> <p>Dostateczny – zna pojęcie: schizma zachodnia; zna główne idee głoszone przez późnośredniowieczne ruchy heretyckie i reformatorskie; wie, że podłożem tych ruchów były kwestie polityczne i społeczno-gospodarcze.</p> <p>Dobry – pojęcie: schizma zachodnia potrafi odnieść do sytuacji późnośredniowiecznego Kościoła łacińskiego; zna i wyjaśnia przyczyny niewoli awiniońskiej papieża i schizmy zachodniej; charakteryzuje postaci Jana Wiklefa i Jana Husa oraz ich poglądy.</p> <p>Bardzo dobry – charakteryzuje podłoże polityczne i społeczno-gospodarcze ruchów reformatorskich w późnym średniowieczu; wskazuje związki kryzysu późnośredniowiecznego Kościoła łacińskiego z krachem ruchu krucjatowego, kryzysem cesarstwa zachodniego (niemieckiego) i wzrostem znaczenia scentralizowanych monarchii stanowych; charakteryzuje postaci Mikołaja z Kuzy,</p>

		<p>Thomasa Wolseya, Johna Coleta, Jacques'a Lefèvre'a d'Etapes i Erazma z Rotterdamu oraz ich poglądy odnośnie prerogatyw władzy świeckiej i kościelnej.</p> <p>Celujący – łączy późnośredniowieczne ruchy reformatorskie z późniejszą o stulecie reformacją (poglądy Marcina Lutra); dokonuje krytycznej, opartej na analizie tekstów źródłowych i lekturze wybranej samodzielnie literatury uzupełniającej, oceny przyczyn i skutków kryzysu ideologicznego w obrębie późnośredniowiecznej Europy.</p>
45.	Problem obrony Ziemi Świętej w średniowieczu	<p>Dopuszczający – zna pojęcie: wyprawy krzyżowe/krucjaty i wie, że określa się nim wojny prowadzone przez średniowieczne zachodnioeuropejskie rycerstwo przeciwko muzułmanom; wymienia główne krucjaty (I, II, III, IV) i ich daty; zna pojęcie: rekonkwista i kojarzy je z walką chrześcijan na Półwyspie Iberyjskim z Arabami w XI–XV w.; zna nazwy zakonów rycerskich powstałych w epoce krucjat.</p> <p>Dostateczny – zna pojęcie: krucjaty europejskie i odnosi je do akcji chrystianizacyjnej w kraju Prusów i Litwinów w XIII–XIV w.; wymienia przyczyny rekonkwisty hiszpańskiej; wymienia przyczyny i skutki krucjat; zna przebieg wypraw krzyżowych.</p> <p>Dobry – potrafi posłużyć się mapą w celu wskazania głównych wydarzeń związanych z omawianym zagadnieniem; charakteryzuje różnice w rozwoju cywilizacyjnym europejskiego Zachodu, Bizancjum i świata arabskiego, dostrzegając w nich jedną z przyczyn krucjat; omawia przyczyny powstania zakonów rycerskich oraz ich strukturę; potrafi wskazać skutki krucjat dla Zachodu i Bizancjum.</p> <p>Bardzo dobry – zna główne postacie i pojęcia związane z krucjatami; omawia działania krzyżowców w zdobytych ziemiach lewantyńskich, dostrzegając w nich przejawy kolonializmu zachodnioeuropejskich feudałów; charakteryzuje czołowe postacie epoki krucjat; omawia rolę zakonów</p>

		<p>rycerskich w procesach politycznych, społecznych i gospodarczych Europy w XIII–XV w.</p> <p>Celujący – w wyrażanych opiniach odwołuje się do materiałów źródłowych, potrafi dokonać krytycznej oceny krucjat z wykorzystaniem literatury uzupełniającej; potrafi samodzielnie analizować, syntetyzować i selekcjonować zgromadzoną wiedzę; dostrzega długofalowe skutki krucjat dla stosunków chrześcijan i muzułmanów, omawia je i wyjaśnia.</p>
46.	Najazdy normañskie i mongolskie na Europę	<p>a) Najazdy Normanów na Europę w IX–XI w.</p> <p>Dopuszczający – zna pochodzenie Normanów; wymienia ludy określone tym mianem; wymienia główne kierunki ekspansji normañskiej; wskazuje terytoria, które zostały opanowane przez Normanów w IX–XI w.</p> <p>Dostateczny – omawia genezę podbojów normañskich w Europie; prezentuje przebieg najazdów z wykorzystaniem mapy.</p> <p>Dobry – posługuje się pojęciami związonymi z podbojami normañskimi (według tabelki w programie) i rozumie ich znaczenie; rozumie i wyjaśnia konsekwencje podbojów normañskich dla wschodniej i zachodniej części Europy.</p> <p>Bardzo dobry – dokonuje charakterystyki normañskich najeźdźców pod kątem tradycji, kultury i życia duchowego; wyjaśnia przyczyny polityczne i społeczno-gospodarcze ich ekspansji w Europie; wymienia i charakteryzuje główne postaci związane z podbojami Normanów.</p> <p>Celujący – wykazuje usystematyzowaną, opartą na analizie źródeł historycznych oraz lekturze wybranej literatury przedmiotu wiedzę na temat Normanów i ich najazdów w Europie; samodzielnie ocenia rolę Normanów w rozwoju kulturowym Europy w X–XI w.</p> <p>b) Najazdy Mongołów na Europę</p> <p>Dopuszczający – zna pochodzenie Mongołów; wymienia główne kierunki ekspansji mongolskiej; wskazuje terytoria,</p>

		<p>które zostały opanowane przez Mongołów na terenie Azji i Europy w średniowieczu.</p> <p>Dostateczny – omawia genezę podbojów mongolskich w Europie; prezentuje przebieg najazdów z wykorzystaniem mapy.</p> <p>Dobry – posługuje się pojęciami związanymi z podbojami mongolskimi (według tabelki w programie) i rozumie ich znaczenie; rozumie i wyjaśnia konsekwencje najazdów dla wschodniej i południowej części Europy.</p> <p>Bardzo dobry – dokonuje charakterystyki mongolskich najeźdźców pod kątem sztuki wojennej; wyjaśnia przyczyny polityczne i społeczno-gospodarcze ich ekspansji na zachód; wymienia i charakteryzuje główne postaci związane z podbojami i powstaniem państwa mongolskiego.</p> <p>Celujący – wykazuje usystematyzowaną, opartą na analizie źródeł historycznych oraz lekturze wybranej literatury przedmiotu wiedzę na temat Mongołów i ich ekspansji.</p>
47.	Kształtowanie monarchii stanowych i początki parlamentaryzmu w Anglii i Francji	<p>Dopuszczający – zna pojęcie: monarchia stanowa i odnosi je do późnośredniowiecznej Francji i Anglii; zna pojęcia: stan, parlament, przywilej, Stany Generalne, Wielka Karta Swobód; zna postacie Jana bez Ziemi i Filipa IV Pięknego.</p> <p>Dostateczny – zna datę ogłoszenia Wielkiej Karty Swobód w Anglii i zwołania po raz pierwszych Stanów Generalnych we Francji; zna okoliczności wydania Wielkiej Karty Swobód i powołania zgromadzenia stanowego w Anglii oraz przyczyny powołania Stanów Generalnych we Francji.</p> <p>Dobry – poprawnie stosuje pojęcia związane z omawianym tematem i wyjaśnia je; omawia panowanie Ludwika IX i Filipa IV Pięknego we Francji oraz rządy Plantagenetów w Anglii, wskazując w nich genezę powstania monarchii stanowych w tych państwach.</p> <p>Bardzo dobry – zna przywileje, jakie otrzymali „wolni ludzie”, Kościół i miasta, na mocy postanowień Wielkiej Karty</p>

		<p>Swobód w Anglii oraz uprawnienia nadane Stanom Generalnym we Francji; wyjaśnia konsekwencje wprowadzenia w życie postanowień Wielkiej Karty Swobód, dostrzegając jej znaczenie dla wykształcenia się nowego typu monarchii w Anglii.</p> <p>Celujący – dostrzega w wydarzeniach z 1215 r. początki angielskiego parlamentaryzmu i argumentuje własne stanowisko, posługując się materiałem źródłowym i literaturą uzupełniającą; przedstawia własne stanowisko wobec problemu, czy zwołanie zgromadzeń stanowych w Anglii i Francji w XIII i XIV w. było koniecznością; potrafi krytycznie i samodzielnie ocenić znaczenie zwołania Stanów Generalnych we Francji i parlamentu angielskiego dla procesu rozwoju nowożytnego demokratyzmu i parlamentaryzmu europejskiego.</p>
48.	Czas kościołów i wielkich katedr – kultura wczesnego i pełnego średniowiecza	<p>Dopuszczający – wymienia najważniejsze zabytki doby wczesnego i pełnego średniowiecza; zna pojęcie renesansu karolińskiego.</p> <p>Dostateczny – zna i rozumie pojęcia: synkretyzm, uniwersalizm, renesans karoliński; przedstawia organizację szkolnictwa w średniowieczu; wymienia różnice między architekturą romańską i gotycką.</p> <p>Dobry – charakteryzuje okres renesansu karolińskiego; wymienia zabytki literatury i sztuki średniowiecznej; przedstawia rozwój szkolnictwa; zna podstawowe pojęcia filozofii średniowiecznej.</p> <p>Bardzo dobry – przedstawia przejawy uniwersalizmu i synkretyzmu kultury średniowiecznej; omawia założenia filozofii oraz wymienia największych twórców; rozróżnia zabytki romańskie i gotyckie, rozpoznaje je na ilustracjach.</p> <p>Celujący – dostrzega i charakteryzuje rolę Kościoła w kształtowaniu kultury średniowiecznej; zna treść utworów literackich z doby średniowiecza; charakteryzuje sylwetki</p>

		filozofów.
49.	Utrwalenie: Asceta, pielgrzym, rycerz	<p>Dopuszczający – omawia różne przejawy życia rodzinnego; zna sposoby spędzania wolnego czasu; wymienia zajęcia ludności.</p> <p>Dostateczny – wie, jaką rolę odgrywała jednostka i rodzina; wskazuje ich miejsce w społeczeństwie; wskazuje różne wzory życia propagowane w średniowieczu.</p> <p>Dobry – charakteryzuje pozycję kobiety i dziecka w średniowieczu; dostrzega zróżnicowanie tej pozycji w zależności od wydarzeń społeczno-politycznych; wskazuje genezę wykształcenia się różnych wzorców życia.</p> <p>Bardzo dobry – dokonuje oceny przejawów życia społecznego w średniowieczu, dostrzega kontynuację niektórych zwyczajów w dniu dzisiejszym; dokonuje porównań wzorców życia propagowanych w średniowieczu.</p> <p>Celujący – wykazuje się znajomością literatury na temat życia codziennego; dostrzega jego różnorodność; wyciąga samodzielne wnioski i posługuje się samodzielną argumentacją.</p>
50.	Test: Europa w X–XIII w.	Według przyjętej przez nauczyciela punktacji.
51.	Państwo polskie za panowania Mieszka I	<p>Dopuszczający – wie, że głównym źródłem do poznania najwcześniejszego okresu dziejów Polski jest kronika, spisana na początku XII w. przez autora nazywanego Gallem Anonimem, i że pierwszym historycznym władcą Polski był Mieszko I z dynastii Piastów; zna daty chrztu Mieszka I i bitwy pod Cedynią.</p> <p>Dostateczny – wie, jakie są podstawowe źródła historyczne do dziejów monarchii pierwszych Piastów; wie, jakie znaczenie dla państwa miała decyzja o przyjęciu chrześcijaństwa; potrafi wskazać na mapie historycznej przypuszczalne granice państwa pod koniec panowania Mieszka I.</p> <p>Dobry – potrafi opisać organizację państwa pierwszych</p>

		<p>Piastów; wie, jaką rolę odgrywała w państwie drużyna książęca oraz grody; zna pojęcia: monarchia patrymonialna, komes; zna legendę o pochodzeniu dynastii Piastów.</p> <p>Bardzo dobry – opisuje treść dokumentu <i>Dagome iudex</i>; dokonuje samodzielnie analizy przyczyn przyjęcia chrześcijaństwa; wie, jakie obciążenia spoczywały na ludności w państwie Piastów; zna pojęcia: danina, stan, powóz, przewód, podwody; potrafi wskazać na mapie geograficznej przypuszczalny bieg granic państwa Mieszka I.</p> <p>Celujący – dysponuje zasobem wiedzy i umiejętności znacznie wykraczającym poza poziom wymagany na ocenę bardzo dobrą.</p>
52.	Panowanie Bolesława Chrobrego	<p>Dopuszczający – zna daty zjazdu gnieźnieńskiego, pokoju w Budziszynie oraz koronacji królewskiej Bolesława Chrobrego; wskazuje jakie stosunki łączyły Chrobrego z cesarstwem niemieckim.</p> <p>Dostateczny – zna dzieje wyprawy biskupa Wojciecha do Prus; zna postanowienia zjazdu gnieźnieńskiego; wskazuje na mapie historycznej ziemie przyłączone do państwa przez Bolesława Chrobrego, kraj Prusów oraz Gniezno, Poznań, Wrocław, Kraków.</p> <p>Dobry – potrafi opisać przebieg konfliktu między Bolesławem Chrobrym i Henrykiem II oraz postanowienia pokoju w Budziszynie; potrafi dokonać analizy tekstu źródłowego lub fragmentu opracowania popularnonaukowego.</p> <p>Bardzo dobry – dokonuje samodzielnej, krytycznej analizy polityki Bolesława Chrobrego; potrafi wskazać na mapie geograficznej granice państwa pod koniec panowania Bolesława Chrobrego; umie dokonać porównania dwóch przekazów źródłowych dotyczących tego samego wydarzenia z czasów panowania Bolesława Chrobrego.</p> <p>Celujący – dysponuje zasobem wiedzy i umiejętności znacznie wykraczającym poza poziom wymagany na ocenę</p>

		bardzo dobrą.
53.	Kryzys i odbudowa państwa Piastów	<p>Dopuszczający – wie, że Mieszko II, następca Bolesława Chrobrego, został pokonany w 1031 r. przez koalicję niemiecko-ruską; potrafi wymienić następców Mieszka II; zna datę koronacji Bolesława Śmiałego.</p> <p>Dostateczny – potrafi opisać przyczyny buntu ludowego, najazd księcia Brzetysława i proces odbudowy państwa przez Kazimierza Odnowiciela; potrafi wskazać na mapie historycznej przypuszczalne granice państwa Piastów pod koniec panowania Kazimierza Odnowiciela.</p> <p>Dobry – umie opisać panowanie Mieszka II; zna datę koronacji królewskiej; zna postaci Mieclawa oraz Ryczezy; potrafi dokonać analizy tekstu źródłowego lub fragmentu opracowania popularnonaukowego; umie scharakteryzować proces kształtowania się systemu feudalnego w państwie Piastów.</p> <p>Bardzo dobry – zna przekazy kronikarskie Galla Anonima oraz Wincentego zwanego Kadłubkiem dotyczące konfliktu Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem; potrafi dokonać krytycznej analizy obu przekazów; umie wskazać na mapie geograficznej granice państwa Piastów pod koniec panowania Kazimierza Odnowiciela.</p> <p>Celujący – dysponuje zasobem wiedzy i umiejętności znacznie wykraczającym poza poziom wymagany na ocenę bardzo dobrą.</p>
54.	Początki rozbicia dzielnicowego	<p>Dopuszczający – wie, kto był następcą Bolesława Śmiałego; zna daty zdobycia Pomorza Gdańskiego oraz śmierci Bolesława Krzywoustego.</p> <p>Dostateczny – wie, na czym polegała zasada senioratu, kiedy została wprowadzona, a także kiedy i w jaki sposób zasada ta została złamana; zna postaci synów Bolesława Krzywoustego i wie, jakie dzielnice otrzymali na mocy decyzji statutu; potrafi wskazać na mapie historycznej dzielnicę pryncypacką oraz</p>

		<p>dzielnice poszczególnych książąt.</p> <p>Dobry – wie, że wśród historyków istnieją kontrowersje w kwestii przynależności ziemi łęczycko-sieradzkiej do księstw dzielnicowych; zna niektóre teorie historyków dotyczące tego zagadnienia; potrafi opisać proces chrystianizacji Pomorza przez Bolesława Krzywoustego i znaczenie tego aktu dla Polski; zna postać Ottona z Bambergu; umie wskazać ziemię łęczycko-sieradzką i Pomorze na mapie historycznej; potrafi dokonać analizy tekstu źródłowego lub fragmentu opracowania popularnonaukowego.</p> <p>Bardzo dobry – zna okoliczności związane z walką Bolesława Krzywoustego o panowanie nad państwem Piastów; opisuje konflikty Krzywoustego z Henrykiem V i Fryderykiem Barbarossą (z wykorzystaniem mapy historycznej); umie wskazać na mapie przypuszczalne granice monarchii Bolesława Krzywoustego pod koniec panowania władcy oraz Pomorze Wschodnie i Zachodnie.</p> <p>Celujący – dysponuje zasobem wiedzy i umiejętności znacznie wykraczającym poza poziom wymagany na ocenę bardzo dobrą.</p>
55.	Społeczeństwo i gospodarka w Polsce dzielnicowej	<p>Dopuszczający – zna pojęcia: immunitet, prawo niemieckie, prawo magdeburskie, Marchia Brandenburska, państwo zakonu krzyżackiego; zna datę bitwy pod Legnicą.</p> <p>Dostateczny – zna pojęcia: łan, zasadźca, sołtys, wolnizna, dwupółówka, trójpółówka, wójt; umie opisać proces powstania państwa krzyżackiego w Prusach; zna pojęcia: komtur, wielki mistrz; potrafi wskazać na mapie państwo krzyżackie w Prusach oraz Malbork.</p> <p>Dobry – potrafi opisać proces kolonizacji wewnętrznej w monarchii Piastów w okresie rozbitcia dzielnicowego, zna jej przyczyny i konsekwencje; zna pojęcia: prawo średzkie, prawo chełmińskie; wie, jakie zakony prowadziły działalność na ziemiach polskich i zna najważniejsze klasztory benedyktynów</p>

		<p>oraz cystersów; zna postać arcybiskupa Henryka Kietlicza i wie o jego działalności; zna pojęcia: zakony żebrzące, jałmużna, kapituła katedralna; potrafi dokonać analizy tekstu źródłowego lub fragmentu opracowania popularnonaukowego.</p> <p>Bardzo dobry – opisuje rolę Kościoła w okresie rozbitcia dzielnicowego; zna pojęcia: Askańczycy, ziemia lubuska, Nowa Marchia; zna przywilej w Cieni, opisuje działalność fundacyjną Mieszka Starego; potrafi wskazać na mapie geograficznej tereny, które obejmowało w XIII w. państwo krzyżackie w Prusach, a także Pomorze Zachodnie.</p> <p>Celujący – potrafi opisać proces ekspansji Marchii Brandenburskiej na ziemiach monarchii Piastów z wykorzystaniem mapy historycznej; dysponuje zasobem wiedzy i umiejętności znacznie wykraczającym poza poziom wymagany na ocenę bardzo dobrą.</p>
56.	Utrwalenie: Polska za panowania pierwszych Piastów	<p>Dopuszczający – zna przesłanki skłaniające Mieszka I do przyjęcia chrześcijaństwa; zna imiona i następstwo chronologiczne pierwszych władców piastowskich; potrafi umiejscowić w przestrzeni obszar państwa polskiego pod panowaniem pierwszych Piastów.</p> <p>Dostateczny – wie, jaką rolę odegrało chrześcijaństwo w kształtowaniu wczesnopiastowskiej monarchii; zna najważniejsze działania polityczne władców wczesnopiastowskich (wojny, porozumienia pokojowe); zna działalność Wojciecha Sławnikowica.</p> <p>Dobry – charakteryzuje organizację władzy, społeczeństwa i Kościoła w Polsce wczesnopiastowskiej; rozumie uwarunkowanie polskiej polityki zagranicznej w okresie wczesnopiastowskim.</p> <p>Bardzo dobry – na podstawie analizy źródeł wyprowadza uogólnienia dotyczące organizacji życia w państwie wczesnopiastowskim; potrafi porównywać organizację ówczesnego państwa polskiego z innymi istniejącymi wówczas</p>

		<p>krajami; dostrzega relacje między losami monarchii wczesnopiastowskiej i późniejszymi dziejami państwa i społeczeństwa polskiego.</p> <p>Celujący – wykazuje się znajomością literatury popularnej i naukowej na temat Polski wczesnopiastowskiej i posługuje się samodzielną argumentacją.</p>
57.	Sprawdzian: Polska pierwszych Piastów	Według przyjętej przez nauczyciela punktacji.
58.	Jesień średniowiecza w źródłach*	<p>Dopuszczający – zna różne typy źródeł do dziejów późnego średniowiecza.</p> <p>Dostateczny – zna zawartość i rozumie wartość poznawczą <i>Dekameronu</i> Giovanniego Boccaccia.</p> <p>Dobry – potrafi ocenić wartość poszczególnych typów źródeł w rekonstrukcji przeszłości; dokonuje analizy porównawczej dwóch fragmentów źródeł dotyczących tego samego zdarzenia.</p> <p>Bardzo dobry – potrafi scharakteryzować zawartość prac Froissarta i Enneasza Sylwiusza; zna wartość poznawczą i doniosłość dzieła Jana Długosza; potrafi przeprowadzać analizę porównawczą różnych typów źródeł w kontekście zadanego zagadnienia.</p> <p>Celujący – samodzielnie potrafi dobrać źródła do zadanego zagadnienia i przeprowadzić ich krytyczną analizę; wykazuje się znajomością literatury naukowej i popularnonaukowej dotyczącej tematu.</p>
59.	Problemy polityczne Europy w późnym średniowieczu. Kryzys gospodarczy i społeczny	<p>Dopuszczający – potrafi wymienić główne problemy polityczne oraz przejawy kryzysu gospodarczego i społecznego w późnośredniowiecznej Europie; kojarzy określenie: wojna stuletnia z konfliktem francusko-angielskim.</p> <p>Dostateczny – wymienia przyczyny kryzysu gospodarczego w XIV-wiecznej Europie Zachodniej; zna główne etapy wojny stuletniej; wymienia najpoważniejsze wstrząsy społeczne we Francji i w Anglii.</p> <p>Dobry – zna i właściwie kojarzy pojęcia związane z</p>

		<p>omawianym tematem; posługuje się pojęciami związanymi z omawianym tematem i rozumie je; zna postaci związane z omawianym tematem i krótko je charakteryzuje; potrafi wyjaśnić, dlaczego epidemia dżumy błyskawicznie rozprzestrzeniła się w XIV-wiecznej Europie; wskazuje podobieństwa i różnice społecznych wstrząsów we Francji, Włoszech i w Anglii.</p> <p>Bardzo dobry – zna przyczyny i skutki wojny stuletniej; charakteryzuje przyczyny kryzysu gospodarczego w XIV-wiecznej Europie; wyjaśnia, dlaczego ludność żydowską obwiniano za rozprzestrzenienie się dżumy w połowie XIV w.; charakteryzuje przyczyny i skutki wstrząsów społecznych na późnośredniowiecznym Zachodzie.</p> <p>Celujący – charakteryzuje konsekwencje wojny stuletniej dla Francji i Anglii; formułuje własną ocenę procesów społeczno-gospodarczych i politycznych przebiegających w późnośredniowiecznej Europie; analizuje teksty źródłowe i samodzielnie konstruuje wnioski odnośnie omawianego tematu; konfrontuje je z opiniami zawartymi w wybranej literaturze uzupełniającej.</p>
60.	Kryzys kościoła łacińskiego w późnym średniowieczu	<p>Dopuszczający – zna pojęcie: herezja i wymienia najpowszechniejsze herezje w średniowieczu; wymienia główne postaci związane z tzw. ruchami heretyckimi i reformatorskimi w XIII i XIV w.; wskazuje kraje, w których rozwinęły się ruchy heretyckie i reformatorskie.</p> <p>Dostateczny – zna pojęcie schizma zachodnia; zna główne idee głoszone przez późnośredniowieczne ruchy heretyckie i reformatorskie; wie, że podłożem tych ruchów były kwestie polityczne i społeczno-gospodarcze.</p> <p>Dobry – potrafi odnieść pojęcie: schizma zachodnia do sytuacji późnośredniowiecznego Kościoła łacińskiego; zna i wyjaśnia przyczyny niewoli awiniońskiej papieża i schizmy zachodniej; charakteryzuje postaci Jana Wiklefa i Jana Husa</p>

		<p>oraz ich poglądy.</p> <p>Bardzo dobry – charakteryzuje podłoże polityczne i społeczno-gospodarcze ruchów reformatorskich w późnym średniowieczu; wskazuje związki kryzysu późno-średniowiecznego Kościoła łacińskiego z upadkiem ruchu krucjatowego, kryzysem cesarstwa zachodniego i wzrostem znaczenia scentralizowanych monarchii stanowych; charakteryzuje postaci Mikołaja z Kuzy, Thomasa Wolsey’ a, Johna Coleta, Jacques’a Lefèvre’a d’Etaples i Erazma z Rotterdamu oraz ich poglądy odnośnie prerogatyw władzy świeckiej i kościelnej.</p> <p>Celujący – łączy późnośredniowieczne ruchy reformatorskie z późniejszą o stulecie reformacją (poglądy Marcina Lutra); dokonuje krytycznej, opartej na analizie tekstów źródłowych i lekturze wybranej samodzielnie literatury uzupełniającej, oceny przyczyn i skutków kryzysu ideologicznego w obrębie późnośredniowiecznej Europy.</p>
61.	<p>Europa Środkowowschodnia w XIII i XIV w.</p>	<p>Dopuszczający – zna nazwy państw średniowiecznej Europy Środkowowschodniej; zna nazwy dynastii rządzących w tych państwach w okresie od ich powstania do XII–XIV w.</p> <p>Dostateczny – potrafi wskazać je na mapie; zna genezę powstania państw: węgierskiego, czeskiego i ruskiego; wymienia główne postacie związane z tematem zajęć (według tabelki w programie nauczania); omawia sytuację polityczną w środkowowschodniej części Europy w okresie od XII do XIV w.</p> <p>Dobry – przedstawia na mapie zasięg terytorialny państw tego regionu Europy; charakteryzuje stosunki Czech, Rusi i Węgier z cesarstwami – niemieckim i bizantyńskim w omawianym okresie; potrafi wskazać przyczyny i konsekwencje najazdu tatarskiego na Węgry i mongolskiego na Ruś Kijowską.</p> <p>Bardzo dobry – zna postanowienia Złotej Bulli i ocenia jej znaczenie dla państwa węgierskiego; przedstawia ewolucję</p>

		<p>polityczną państw Europy Środkowowschodniej w XII–XIV w.</p> <p>Celujący – charakteryzuje główne problemy społeczno-polityczne w regionie w omawianym okresie; przedstawia własną ocenę procesów politycznych i społeczno-gospodarczych w państwach Europy Środkowowschodniej, opierając ją na analizie źródeł historycznych oraz wybranej lekturze uzupełniającej.</p>
62.	Kultura późnego średniowiecza w Europie	<p>Dopuszczający – zna podłoże przemian kulturowych zachodzących w późnym średniowieczu; wymienia największych twórców tego okresu.</p> <p>Dostateczny – charakteryzuje przemiany światopoglądowe w późnym średniowieczu; dostrzega różnice między gotykiem okresu pełnego i późnego; zna i rozumie pojęcie humanizmu.</p> <p>Dobry – zna najważniejsze dzieła; dostrzega rolę Włoch w kształtowaniu się humanizmu; potrafi wskazać na ilustracji zabytki gotyku płomienistego.</p> <p>Bardzo dobry – dostrzega rosnącą rolę języków narodowych; wskazuje drogi rozprzestrzeniania się myśli humanistycznej w Europie; charakteryzuje genezę humanizmu.</p> <p>Celujący – dokonuje oceny przemian światopoglądowych; wskazuje przyczyny rosnącej roli języków narodowych; wykazuje się znajomością treści dzieł literackich.</p>
63.	Społeczeństwo i gospodarka w późnym średniowieczu	<p>Dopuszczający – wymienia najważniejsze procesy zachodzące w społeczeństwie i gospodarce późnego średniowiecza.</p> <p>Dostateczny – zna zasady rządzące gospodarką średniowieczną; wymienia przyczyny podziałów gospodarczych w Europie; wymienia grupy produkcyjne wykształcone w średniowieczu.</p> <p>Dobry – charakteryzuje proces przemian gospodarczo-społecznych, jego genezę oraz konsekwencje; dostrzega zależność między zjawiskami przyrody a procesami historycznymi.</p>

		<p>Bardzo dobry – potrafi przedstawić własną opinię na temat przemian społeczno-gospodarczych; wskazuje na wpływ przemian demograficznych na historię średniowiecznej Europy; charakteryzuje zależności między poszczególnymi grupami produkcyjnymi w średniowieczu.</p> <p>Celujący – dokonuje ocen procesów społeczno-gospodarczych w ujęciu historycznym; wykazuje się znajomością literatury naukowej na temat tych przemian.</p>
64.	Życie miasta w średniowieczu*	<p>Dopuszczający – zna specyfikę zabudowy miejskiej w średniowieczu oraz podstawowe funkcje miast średniowiecznych; zna pojęcia: patrycjat, pospólstwo, plebs, Hanza, cech, gildia.</p> <p>Dostateczny – rozumie stratyfikację wewnętrzną społeczeństwa miast średniowiecznych; zna organizację władz miejskich w średniowieczu; zna pojęcia: partacz, nakład, manufaktura, ława, rada, burmistrz.</p> <p>Dobry – rozumie odrębność ustrojową miast; potrafi scharakteryzować korporacyjny charakter organizacji społeczności miejskiej; zna pozaekonomiczne funkcje cechów i gildii; zna rolę Hanzy w organizacji handlu dalekosiężnego; zna pojęcia: prawo składu, przymus drogowy, ordynek.</p> <p>Bardzo dobry – potrafi przedstawić własną opinię na temat dobrych i złych stron zamieszkiwania w mieście średniowiecznym; zna czynniki stymulujące rozwój oraz hamujące rozwój miast w średniowieczu; zna i potrafi analizować różne typy źródeł średniowiecznych dotyczących organizacji przestrzennej, społecznej i ustrojowej miast; potrafi wskazać podobieństwa i różnice pomiędzy miastami średniowiecznymi z różnych kręgów kulturowych (np. Paryż i Nowogród Wielki); zna pojęcia: pręgierz, wilkierz.</p> <p>Celujący – samodzielnie, na podstawie analizy źródeł formułuje oceny i uogólnienia dotyczące zależności między zjawiskami gospodarczymi, społecznymi i politycznymi miast</p>

		średniowiecznych; potrafi odnosić zjawiska pojawiające się w miastach średniowiecznych na inne epoki; wykazuje się znajomością literatury popularnej i naukowej dotyczącej tematyki miejskiej.
65.	Imperium Osmańskie, Złota Orda – nowe potęgi schyłku średniowiecza*	<p>Dopuszczający – lokalizuje w czasie i przestrzeni Złotą Orde i Imperium Osmańskie; zna datę upadku Konstantynopola.</p> <p>Dostateczny – zna kierunki i okoliczności ekspansji Złotej Ordy i Osmanów, potrafi wymienić skutki ekspansji obu krajów, zna działalność Temudżyna, Batu-chana i Osmana I.</p> <p>Dobry – zna etapy rozwoju terytorialnego Złotej Ordy i państwa Osmanów; zna działalność Sulejmana Wspaniałego.</p> <p>Bardzo dobry – potrafi przedstawić własną opinię na temat długofalowych efektów ekspansji tureckiej na kontynent europejski; zna relacje polsko-tureckie i polsko-tatarskie w średniowieczu; samodzielnie analizuje tureckie i europejskie źródła na temat ekspansji tureckiej i potrafi wskazywać obiektywne fragmenty przekazów; zna wewnętrzną organizację polityczną i społeczną państwa osmańskiego.</p> <p>Celujący – wykazuje się znajomością literatury popularnej i naukowej na temat ekspansji tureckiej.</p>
66.	Utrwalenie: Późne średniowiecze	<p>Dopuszczający – zna najważniejsze wydarzenia polityczne, religijne i gospodarcze późnego średniowiecza.</p> <p>Dostateczny – zna nowe siły polityczne na mapie Europy schyłku średniowiecza; ogólnie orientuje się w relacjach międzypaństwowych omawianego okresu; zna kluczowe postacie epoki i rozumie najważniejsze pojęcia; potrafi pobieżnie scharakteryzować gospodarkę średniowieczną.</p> <p>Dobry – potrafi opisać proces przemian społeczno-gospodarczych zachodzących pod koniec średniowiecza; rozumie, na czym polegał kryzys późnego średniowiecza; rozumie rolę Kościoła w późnośredniowiecznej Europie; zna także organizację Kościoła.</p> <p>Bardzo dobry – potrafi przedstawić własną opinię na temat</p>

		<p>przemian społeczno-gospodarczych; wskazuje na wpływ przemian demograficznych na historię średniowiecznej Europy; charakteryzuje faktory polityki najważniejszych państw Europy późnośredniowiecznej; potrafi odnosić skutki wydarzeń z późnego średniowiecza do późniejszych wydarzeń oraz czasów sobie współczesnych; wykazuje się umiejętnością samodzielnej analizy różnorodnych źródeł historycznych.</p> <p>Celujący – dokonuje samodzielnych ocen wydarzeń politycznych oraz procesów społeczno-gospodarczych późnego średniowiecza; wykazuje się znajomością podstawowych zasad metodologii historycznej; orientuje się w literaturze popularnej i naukowej na temat późnego średniowiecza.</p>
67.	Sprawdzian: Europa w późnym średniowieczu	Według przyjętej przez nauczyciela punktacji.
68.	Odbudowa i zjednoczenie Królestwa Polskiego	<p>Dopuszczający – zna daty koronacji Przemysła II i Wacława II oraz Władysława Łokietka; wie, jakie ziemie weszły w skład państwa Łokietka.</p> <p>Dostateczny – potrafi opisać działalność zjednoczeniową Władysława Łokietka; zna postać Jakuba Świnki i Jana Muskaty; umie wskazać na mapie historycznej ziemie zjednoczone przez Władysława Łokietka pod koniec jego panowania.</p> <p>Dobry – potrafi opisać kolejne próby zjednoczenia kraju w XIII w. oraz panowanie Przemyslidów na ziemiach polskich zna postać Jana Luksemburskiego i wie o ekspansji czeskiej na Śląsku; potrafi wskazać na mapie historycznej ziemie polskie, które nie weszły w skład, odrodzonego przez Władysława Łokietka Królestwa (Pomorze Gdańskie, Pomorze Zachodnie, ziemia lubuska, Śląsk, Mazowsze), i wyjaśnić ich sytuację polityczną.</p> <p>Bardzo dobry – umie wyjaśnić podłoże społeczne procesu</p>

		<p>jednoczenia ziem polskich w XIII i XIV w., a także dokonać samodzielnej, krytycznej oceny działalności Władysława Łokietka; zna genezę i przebieg wojny polsko-krzyżackiej.</p> <p>Celujący – dysponuje zasobem wiedzy i umiejętności znacznie wykraczającym poza poziom wymagany na ocenę bardzo dobrą.</p>
69.	Polska za panowania Kazimierza Wielkiego	<p>Dopuszczający – wskazuje najważniejsze elementy jego polityki zagranicznej (zjazd w Wyszehradzie, pokój z Krzyżakami w Kaliszu) i wewnętrznej (ufundowanie Akademii).</p> <p>Dostateczny – potrafi opisać politykę wewnętrzną Kazimierza Wielkiego, a także proces kształtowania się monarchii stanowej; zna pojęcia: statuty piotrkowskie oraz statuty wiślickie; potrafi wskazać na mapie historycznej granice monarchii Kazimierza Wielkiego pod koniec panowania władcy.</p> <p>Dobry – potrafi opisać stosunki Kazimierza Wielkiego z Węgrami, Czechami i państwem krzyżackim; zna postaci: Karola Roberta, Elżbiety Łokietkówny, księcia świdnickiego Bolka II; potrafi wskazać na mapie historycznej Europy w XIV w. posiadłości krzyżackie, ziemie Luksemburgów oraz Królestwo Węgierskie.</p> <p>Bardzo dobry – zna działania podejmowane na rzecz odzyskania ziem śląskich, pomorskich oraz Mazowsza; umie opisać politykę Kazimierza Wielkiego wobec Rusi Halicko-Włodzimierskiej oraz znaczenie podboju tej ziemi dla państwa polskiego; potrafi wskazać na mapie historycznej obszar Rusi Halicko-Włodzimierskiej.</p> <p>Celujący – umie dokonać samodzielnej, krytycznej oceny postaci Kazimierza Wielkiego i prowadzonej przez niego polityki; dostrzega skutki decyzji króla w sprawach następstwa tronu i krzyżackiej.</p>
70.	Unie Polski w XIV i	Dopuszczający – zna imiona następców Kazimierza Wielkiego

	XV w.	<p>z dynastii Andegawenów; zna datę – 1374 r.; wie, że pierwszym królem z dynastii Jagiellonów był Władysław Jagiełło.</p> <p>Dostateczny – potrafi opisać początki unii polsko-litewskiej; zna pojęcia: unia w Krewie w 1385 r., unia wileńsko-radomska w 1401 r.; potrafi wskazać na mapie historycznej Królestwo Polskie oraz Wielkie Księstwo Litewskie.</p> <p>Dobry – umie opisać rządy Andegawenów w Królestwie Polskim; zna postanowienia przywileju koszyckiego i potrafi wyjaśnić jego znaczenie; potrafi dokonać analizy tekstu źródłowego lub fragmentu opracowania popularnonaukowego związanego z omawianą problematyką.</p> <p>Bardzo dobry – potrafi opisać sytuację polityczną Wielkiego Księstwa Litewskiego w XIV w.; zna postaci Mendoga i Giedymina; potrafi wskazać na mapie historycznej Wilno, Żmudź, Inflanty; zna działania Jadwigi i Jagiełły na polu kultury i nauki; dostrzega słabe i mocne strony unii z Litwą oraz konsekwencje jej zawarcia.</p> <p>Celujący – umie ocenić unię polsko-litewską zarówno z punktu widzenia historiografii polskiej jak i litewskiej.</p>
71.	Stosunki polsko-krzyżackie	<p>Dopuszczający – wie, że w latach 1409–1411 toczyła się wielka wojna pomiędzy zakonem krzyżackim a Polską i Litwą; zna datę bitwy pod Grunwaldem i podpisania pokoju w Toruniu; zna datę wojny trzynastoletniej.</p> <p>Dostateczny – potrafi ogólnie opisać przebieg wielkiej wojny z zakonem krzyżackim, a także działań w latach 1414–1422; umie wskazać Grunwald oraz Malbork na mapie historycznej; zna postać Pawła Włodkowica i wie, jaką rolę odegrał on w zwalczaniu wrogiej Polsce propagandy krzyżackiej.</p> <p>Dobry – umie opisać przebieg wojny trzynastoletniej i wyjaśnić jej znaczenie dla rozwoju monarchii Jagiellonów; potrafi wskazać na mapie historycznej ziemię, które zyskało Królestwo Polskie w wyniku drugiego pokoju toruńskiego.</p>

		<p>Bardzo dobry – potrafi opisać proces wzmacniania unii polsko-litewskiej w XV w.; zna postanowienia unii horodelskiej z 1413 r. i potrafi ocenić jej znaczenie.</p> <p>Celujący – umie dokonać samodzielnej i krytycznej oceny polityki Władysława Jagiełły wobec Krzyżaków, a także wobec Litwy.</p>
72.	Geneza i rozwój przywilejów szlacheckich	<p>Dopuszczający – wie, czym były przywileje; wie, w którym wieku ukształtował się sejm i z jakich izb składał.</p> <p>Dostateczny – umie opisać główne przywileje, które stały się podstawą ustroju Rzeczypospolitej szlacheckiej; opisuje cechy konstytucji <i>nihil novi</i>; potrafi wskazać na mapie historycznej granice Rzeczypospolitej w XVI w. oraz główne ośrodki miejskie.</p> <p>Dobry – potrafi opisać wzrost aktywności ekonomicznej i politycznej średniej szlachty w XVI w.; zna pojęcia: sejmik ziemski, konfederacja, statut warcki, przywilej piotrkowski; umie wyjaśnić, jakie konsekwencje dla życia społecznego w Rzeczypospolitej miał wzrost pańszczyzny.</p> <p>Bardzo dobry – umie opisać słabość mieszczaństwa w Rzeczypospolitej, ukazując przyczyny i konsekwencje tego zjawiska; zna działalność Jana Łaskiego i Jana Ostroroga.</p> <p>Celujący – charakteryzuje funkcjonowanie demokracji szlacheckiej, dostrzegając zarówno jej słabości, jak i zalety; dokonuje oceny polityki wewnętrznej polskich władców wobec stanu szlacheckiego.</p>
73.	Polityka dynastyczna Jagiellonów	<p>Dopuszczający – zna główne wydarzenia związane z najazdem Turków na Europę (bitwa pod Warną); zna datę upadku Konstantynopola.</p> <p>Dostateczny – potrafi opisać unię polsko-węgierską w latach 1440–1444 oraz objęcie przez Jagiellonów tronu czeskiego i węgierskiego pod koniec XV w.; zna najważniejsze działania Władysława III Warneńczyka, Władysława Jagiellończyka, Jana Olbrachta; potrafi wskazać na mapie historycznej ziemie</p>

		<p>królestwa czeskiego i węgierskiego w XVI w. oraz Warnę.</p> <p>Dobry – umie opisać ekspansję turecką w Europie od 1356 r. do drugiej połowy XV w.; zna pojęcia: janczarzy, haracz, jasyr; potrafi wyjaśnić, jakie znaczenie miał dla Europy upadek Bizancjum; umie wskazać na mapie historycznej Europy w XV w. posiadłości tureckie na naszym kontynencie; zna postaci Janosa Hunyady, Jerzego z Podiebradów, Macieja Korwina.</p> <p>Bardzo dobry – charakteryzuje rywalizację Jagiellonów z Luksemburgami o tron czeski w latach 1421–1438; zna postaci Zygmunta Luksemburskiego, Zygmunta Korybutowicza, Albrechta Habsburga.</p> <p>Celujący – potrafi dokonać analizy przyczyn sukcesów ekspansji tureckiej w Europie w XV w. oraz konsekwencji tej ekspansji dla naszego kontynentu; dokonuje oceny polityki dynastycznej Jagiellonów.</p>
74.	Kultura średniowiecza w Polsce	<p>Dopuszczający – wymienia najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej Polski; zna największych twórców kultury; wskazuje największe ośrodki kultury polskiej na mapie.</p> <p>Dostateczny – charakteryzuje styl romański i gotycki na ziemiach polskich; zna przyczyny założenia Akademii Krakowskiej; dostrzega różnice między kroniką, a rocznikiem.</p> <p>Dobry – wskazuje związek między działalnością kościoła na ziemiach polskich a rozwojem kultury średniowiecznej; wymienia różnice między architekturą romańską i gotycką w Polsce, a Europie Zachodniej.</p> <p>Bardzo dobry – przedstawia przejawy synkretyzmu i uniwersalizmu w polskiej kulturze średniowiecza; rozpoznaje zabytki polskiej architektury średniowiecza na ilustracjach; charakteryzuje rozwój polskiej oświaty w średniowieczu.</p> <p>Celujący – wykazuje się znajomością dzieł polskiej literatury średniowiecznej; wskazuje na elementy rodzime w kulturze polskiego średniowiecza.</p>
75.	Utrwalenie: Polska w	Dopuszczający – zna kluczowe wydarzenia z dziejów Polski

	<p>okresie późnego średniowiecza (kolokwium)</p>	<p>późnośredniowiecznej; zna imiona i następstwo chronologiczne władców Polski; potrafi umiejscowić w przestrzeni obszar państwa polskiego w późnym średniowieczu.</p> <p>Dostateczny – orientuje się w roli Kościoła w dziejach Polski późnośredniowiecznej; zna najważniejsze działania polityczne władców omawianego okresu (wojny, porozumienia pokojowe); zna genezę i kluczowe wydarzenia konfliktu polsko-krzyżackiego; zna genezę przywilejów szlacheckich.</p> <p>Dobry – charakteryzuje organizację władzy, społeczeństwa i Kościoła w Polsce późnośredniowiecznej; rozumie uwarunkowanie polskiej polityki zagranicznej w omawianym okresie; zna przyczyny i skutki zawieranych przez Polskę unii; zna postanowienia przywilejów szlacheckich.</p> <p>Bardzo dobry – na podstawie analizy źródeł wyprowadza uogólnienia dotyczące organizacji życia w Polsce schyłku średniowiecza; potrafi porównywać organizację ówczesnego państwa polskiego z innymi istniejącymi wówczas krajami; rozumie relacje między zawieranymi uniami a późniejszymi dziejami państwa i społeczeństwa polskiego; rozumie rolę przywilejów szlacheckich w kształtowaniu systemu ustrojowego Polski nowożytnej oraz dla ukształtowania się specyfiki społeczno-ekonomicznej Polski.</p> <p>Celujący – wykazuje się znajomością literatury popularnej i naukowej na temat Polski późnośredniowiecznej; formułuje samodzielne oceny posunięć polskich władców późnego średniowiecza i argumentuje swoje opinie, powołując się na literaturę przedmiotu i źródła.</p>
76.	Sprawdzian: Polska w późnym średniowieczu	Według przyjętej przez nauczyciela punktacji.
77.	Cywilizacje Ameryki prekolumbijskiej.	Dopuszczający – wymienia najważniejsze państwa i cywilizacje pozaeuropejskie (Indie, Chiny, Inkowie, Majowie,

	<p>Azja i Afryka na przełomie XV i XVI w.</p>	<p>Aztekowie) i umie wskazać je na mapie; umie określić zakres wiedzy geograficznej Europejczyków w XV w. (basen Morza Śródziemnego).</p> <p>Dostateczny – umie opisać cywilizacje prekolumbijskie w Ameryce; zna postać Marco Polo.</p> <p>Dobry – potrafi przedstawić sytuację polityczną w Azji na przełomie XV i XVI w.; umie uzasadnić opinię, że Chiny były w XV w. największym państwem świata i przewyższały pod względem rozwoju cywilizacyjnego świat islamu i chrześcijańską Europę; wie o rywalizacji hinduizmu i islamu w Indiach.</p> <p>Bardzo dobry – zna postać Klaudiusza Ptolemeusza i wie, jaką rolę odegrało jego dzieło w rozwoju wiedzy geograficznej Europejczyków; charakteryzuje osadnictwo normańskie na Islandii oraz na Grenlandii; potrafi wskazać na mapie geograficznej obie wyspy; wyjaśnia, dlaczego żeglarze chińscy nie dokonali tak wielkich odkryć geograficznych jak Europejczycy; wie o ekspansji islamu wśród ludów afrykańskich oraz o istnieniu w Afryce chrześcijańskiej enklawy – Etiopii; potrafi ją wskazać na mapie.</p> <p>Celujący – dysponuje zasobem wiedzy i umiejętności znacznie wykraczającym poza poziom wymagany na ocenę bardzo dobrą.</p>
78.	<p>Wielkie odkrycia geograficzne – geneza, przebieg i konsekwencje</p>	<p>Dopuszczający – wie, kim był Krzysztof Kolumb i zna jego największe osiągnięcie; zna odkrycia Vasco da Gamy i Ferdynanda Magellana.</p> <p>Dostateczny – potrafi przedstawić odkrycie Ameryki przez Krzysztofa Kolumba, podróż Vasco da Gamy do Indii oraz opłynięcie kuli ziemskiej przez wyprawę Magellana; zna postać Amerigo Vespucci; umie wskazać na geograficznej mapie świata trasy wypraw odkrywczych.</p> <p>Dobry – umie wyjaśnić przyczyny wypraw odkrywczych Portugalczyków i Hiszpanów oraz wie, jakie wynalazki</p>

		<p>umożliwiły postęp w technice żeglarskiej; zna postaci: Henryka Żeglarza, Bartolomeo Diaza, Johna Cabota, Pedro Alvareza Cabrala, Vasco Nunez de Balboa, Juana Sebastiana del Cano.</p> <p>Bardzo dobry – potrafi ukazać znaczenie wielkich odkryć geograficznych dla Europy oraz innych kontynentów; zna postanowienia traktatu w Tordesillas z 1494 r. i potrafi wskazać na mapie geograficznej bieg linii demarkacyjnej; dokonuje samodzielnej i krytycznej oceny europejskich żeglarzy-odkrywców z XV w.; zna postać Bartolome de Las Casas i jego działalność.</p> <p>Celujący – dysponuje zasobem wiedzy i umiejętności znacznie wykraczającym poza poziom wymagany na ocenę bardzo dobrą.</p>
79.	Humanizm i odrodzenie we Włoszech	<p>Dopuszczający – zna i rozumie pojęcie humanizmu oraz renesansu; wymienia największych twórców włoskiego renesansu.</p> <p>Dostateczny – wskazuje na mapie najważniejsze ośrodki kultury renesansowej; wskazuje genezę renesansu; wyjaśnia termin odrodzenie; wymienia największe dzieła.</p> <p>Dobry – rozpoznaje na ilustracji najważniejsze zabytki i dzieła włoskiego renesansu; zna podstawowe informacje dotyczące twórców renesansu włoskiego; przedstawia założenia myśli społeczno-politycznej doby renesansu włoskiego.</p> <p>Bardzo dobry – wykorzystuje wiedzę z innych przedmiotów do charakteryzowania renesansu włoskiego; wskazuje najważniejsze cechy sztuki renesansowej; porównuje ją ze sztuką grecką i rzymską.</p> <p>Celujący – wskazuje sposoby interpretowania sztuki starożytnej w dziełach renesansowych; dostrzega indywidualizm dzieł; zna fakty dotyczące życia i twórczości najważniejszych przedstawicieli włoskiego renesansu; wykazuje się znajomością omawianych dzieł.</p>
80.	Przemiany	<p>Dopuszczający – umie ogólnie scharakteryzować główne idee</p>

	<p>światopoglądowe schyłku średniowiecza</p>	<p>średniowiecza i ich los.</p> <p>Dostateczny – potrafi wymienić najważniejszych myślicieli schyłku średniowiecza i początku epoki wczesnonowożytnej oraz ogólnie przedstawić ich poglądy; wymienia największe dzieła.</p> <p>Dobry – wskazuje na przyczyny przemian świadomości u schyłku średniowiecza i ich wpływ na przemiany społeczne w dalszych stuleciach.</p> <p>Bardzo dobry – wykorzystuje wiedzę z innych przedmiotów do charakteryzowania przemian w późnym średniowieczu (edukacja filozoficzna, etyka, wiedza o kulturze, język polski).</p> <p>Celujący – zna różne teorie i interpretacje na temat przyczyn przemian zachodzących w świadomości ludzi schyłku średniowiecza.</p>
81.	<p>Mój region w średniowieczu – portfolio</p>	<p>Dopuszczający – przedstawił podstawowe informacje zaczerpnięte z jednego źródła, praca nieestetyczna, nieprzemyślana.</p> <p>Dostateczny – korzystał z różnych źródeł, jednak skoncentrowanych wyłącznie na wydarzeniach politycznych, popełniał drobne błędy rzeczowe.</p> <p>Dobry – wykorzystał różnorodne źródła, przedstawił różne aspekty historii regionu (kulturowe, społeczne, polityczne), praca nie zawiera błędów rzeczowych, jest jednak odtwórcza.</p> <p>Bardzo dobry – praca samodzielna, dokonuje oceny faktów i zjawisk zawartych w źródłach, stara się dotrzeć do genezy prezentowanych wydarzeń, wskazuje ich konsekwencje.</p> <p>Celujący – praca całkowicie samodzielna, uporządkowana, przedstawiająca wszystkie aspekty historii regionu, dotarł lub przynajmniej wymienił trudno dostępne źródła, a do tych powszechnie dostępnych odnosi się krytycznie, wykazał się umiejętnością samodzielnego wnioskowania.</p>